

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τρίτος

Συνδρομή ἑτησια: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἑτήσιαι — Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὀδὸς Σταδίου, 6.

22 Μαΐου 1877

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΕΡΙΠΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΗΤΟΣ ΒΕΒΟΥΑΡ

Συνόψις· ἰδί σελ. 305.

25 Ὀκτωβρίου. — Εὐχαρίστως περιδιεβά-
ζομεν εἰς τὸ κατὰστροφμα τοῦ Ἔρο ἀκούοντες
πρὸ πάντων τὰς διηγήσεις τοῦ ἱατροῦ, ὅστις εἶ-
χεν ἔλθει εἰς Αὐστραλίαν ἔχων τὴν ἀνωτάτην
καὶ ἐρασιμίαν ἐφορίαν πεντακοσίων πεντήκοντα
νεανίδων, στελλομένων ἐξ Ἴρλανδίας πρὸς βελ-
τίωσιν τῶν φυλῶν εἰς τὴν Γῆν τῆς Βασιλείσσης.
Ὁ πλοῦς εἶχε διαρκέσει 150 ἡμέρας καὶ ἐνοεῖ-
ται ὅτι μετ' αὐτὸν αἱ ὠραῖαι ἐκείναι θὰ χορεύω-
σιν εὐχαρίστως εἰς τὴν ξηράν. Ἐχομεν δὲ μεθ'
ἡμῶν καὶ ἕτερον συνοδοιπόρον, τὸν κ. Βὰν Δέλ-
δεν, πρόεδρον τοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου
τῆς Παταγίας, ἐλθόντα ἐνταῦθα ἵνα σπουδάσῃ
τὰς αὐστραλικὰς ἀποικίας καὶ νὰ συνδέσῃ ἐμ-
πορικὰς σχέσεις. Τὴν δὲ νύκτα οἱ μάγειροι λαμ-
βάνουσιν ἀνὰ χεῖρας τὰ ὄργανα αὐτῶν καὶ διὰ
μελωδίας ἱρλανδικῆς, ἧτις ταράττει καὶ τῶν
γλαυκῶν τὰ νεῦρα, παρορμῶσιν εἰς φαιδρὸν χο-
ρὸν τὸ πλήρωμα. Ἐγὼ δὲ περιφέρομαι συνδια-
λεγόμενος μετ' ἀνθρώπου ἐνδιαφέροντός με πρὸ
παντὸς ἄλλου διὰ περιεργωτάτων διηγήσεων· εἶ-
ναι δὲ οὗτος ὁ κ. Ἀρὰν, χειρουργὸς τοῦ Β. Ναυ-
τικοῦ, μεταβαίνων εἰς τὸ στενὸν τοῦ Τόρρες, ὅ-
που ζῆ μετὰ τινων στρατιωτῶν μεταξὺ καννι-
βάλων, καὶ ὅπου ἡ μὲν σύζυγός του παρεφρό-
νησεν, οἱ δὲ δύο του υἱοὶ ἀπέθανον προσβληθέν-
τες ἀπὸ τὸν ἥλιον.

Ὁ ἀγαθὸς οὗτος ἄνθρωπος ἐπεσκέφθη καὶ
τοὺς πλέον ἀγνώστους τόπους. Διατρέχων ἀπὸ
εἰκοσιοκτῶ ἐτῶν τὰς θαλάσσας, ἐπεσκέφθη ὅλα
τὰ ἀνατολικά καὶ δυτικά παράλια τῆς Ἀμερι-
κῆς, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῶν δύο τρίτων τῆς Ὠ-
κεκνίας. Τῷ δὲ 1862 συνώδευσε τὸν Ἀγγλον
ναύαρχον, τὸν ὅποιον ἡ βασιλίςσα Βικτωρία ἀ-
πέστειλε πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Δαομένης, φέ-
ροντα δῶρα, ὅπως παρκαλέσῃ αὐτὸν νὰ κα-
ταργήσῃ τὰς γνωστοτάτας ἀνθρωπίνους θυσίας
του καὶ τὴν πώλησιν τῶν μαύρων εἰς τοὺς πει-
ρατὰς. Οἱ τρεῖς οὗτοι, ἧτοι ὁ ναύαρχος, ὁ ἱα-
τρὸς Ἀρὰν καὶ ἕτερός τις ἀξίωματικὸς, ἀπέβη-
σαν ἄοπλοι εἰς τὴν ξηράν καὶ διευθύνθησαν θαρ-
ράλῃ μεταξὺ τῶν καννιβάλων πρὸς τὸ παλά-
τιον, τὸ τοσοῦτον περιώνυμον διὰ τὰς ἐξ ἀν-
θρωπίνων κρανίων κατεσκευασμένης στήλας

ΤΟΜΟΣ Γ'—1877.

του. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπορεύθη πρὸς αὐτοὺς πα-
ρακολουθούμενος ὑπὸ στρατοῦ 5,000 ἀμαζόνων
ὠπλισμένων ὡς ἐν καιρῷ πολέμου· καὶ ὑποδε-
χθεὶς αὐτοὺς τοὺς παρουσίασεν εἰς τὸν συνη-
θροισμένον λαὸν του καὶ ἐφιλοξένησεν ἑπτὰ ἐ-
βδομάδας. Ἦναγκάσθησαν δὲ νὰ παρασταθῶ-
σιν εἰς παρκαδοξότατα θεάματα· τρεῖς ἢ τετρά-
κις, παραδείγματος χάριν, τὸν πρῶτον μῆνα ἔ-
κοψαν πέντε κεφαλὰς, διαβαίνοντος τοῦ ἡγεμό-
νος, ὅπως καλέσωσιν ἐπ' αὐτοῦ τὰς εὐλογίας
τῆς Θεότητος. Ἄλλοτε πάλιν ἐτελέσθη ἡ ἐξῆς
ἐπίσημος θυσία· μακρὰ σειρὰ ἀνθρώπων εἰσῆλ-
θεν εἰς τινὰ πύργον, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου
πρῶτον μὲν ἀπεκεφαλίσθησαν ἑκατὸν πτηνὰ,
ἔπειτα χοῖροι, γάλλοι, πρόβατα καὶ βόες, καὶ
ἐπὶ τέλους ἑκατὸν ἄνδρες καὶ ἑκατὸν γυναῖκες.
Ἐδεικνυε δὲ μεγίστην ἀγαλλίασιν ὁ λαὸς τι-
μῶν οὕτω τὴν νίκην τὴν ὁποίαν ἐκέρδησεν ἐπὶ
τινος φυλῆς, δοξάζων διὰ τοῦτο τὴν Θεότητα
καὶ δεόμενος ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τῆς δυνα-
στείας. Ὁ βασιλεὺς ἤθελε νὰ πείσῃ τοὺς τρεῖς
πρέσβεις περὶ τῆς νομιμότητος τῶν ἀνθρωπί-
νων τούτων θυσιῶν, δεικνύων τὴν μεγίστην χα-
ρὰν τῶν θεατῶν καὶ λέγων, ὅτι ἐὰν βασιλεὺς τις
δὲν κόψῃ τὰς κεφαλὰς ἀριθμοῦ τινος τῶν ἐχθρῶν
τοῦ, ὁποῖους ἐνίκησεν, ἐκθρονίζεται ἐν ἀκαρεῖ·
διότι ὁ λαὸς τῆς Δαομένης θέλει νὰ μένῃ ὁ ἡ-
γεμὼν αὐτοῦ πιστὸς εἰς τὴν θρησκείαν τῶν προ-
γόνων του καὶ νὰ προσφέρῃ θύματα πολλὰκις
κατὰ μῆνα. Ἄφ' οὗ ὁ ναύαρχος ἐξήντησεν ὅ-
λους τοὺς λόγους τῆς φιλανθρωπίας, προέτεινεν
ἀποζημιώσιν χρηματικὴν ἀξιολογωτάτην. «Νὰ
λάβω τάλληρα, ἀνέκραξεν ὁ βασιλεὺς, ποτέ!
Καὶ ποτέ ἡ βασιλίςσά σας δὲν θὰ ἔχῃ νὰ μὲ
δώσῃ ἀρκετά! Μάθετε ὅτι πωλῶ ἕκαστον μαῦ-
ρον αἰχμάλωτον τριακόσια φράγκα εἰς τοὺς Πορ-
τογάλλους πειρατὰς, τοὺς ὁποῖους ὑποδέχομαι
πάντοτε εὐχαρίστως εἰς τὴν ἐπικράτειάν μου.
Ἄς μείνωμεν φίλοι καὶ ἕκαστος ἄς τηρήσῃ
τὴν θρησκείαν καὶ τὰ ἥθη του.» Καὶ μετὰ
ταῦτα ὁ βασιλεὺς ᾤδηγήσεν αὐτοὺς εἰς συμπό-
σιον, ὅπου οἱ μαῦροι Ὀχλαμηπόλοι του διεβίβα-
ζον φαίδροι τὸν πυκνὸν οἶνον τοῦ μέρους ἐκεί-
νου ἐντὸς λευκῶν καὶ καθαρῶν ποτηρίων, τὰ ὅ-
ποια ἦσαν κρανία ἀνθρώπων. Οἱ δὲ συνδαιτη-
μηρίων μεμιγμένον μετὰ χόρτων ἀρωματικῶν.

«Ποτέ μου, μοι ἔλεγεν ὁ ἰατρός, δὲν ἐφοβήθη τόσον περὶ τῆς ζωῆς μου διότι ἀπεβάλαμεν ἐπιμόνως πάντα τὰ προσφερθέντα εἰς ἡμᾶς. Εὐτυχῶς εἴχομεν φυλάξει διὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἀριθμὸν τινα περιχρῶσιν καὶ πτερωτῶν πέλων, πυροβόλων καὶ ὠρολογίων, ἅτινα διενείμαμεν τυχόντες οὕτω συγγνώμην, ὡς μὴ φαγόντες ἀνθρώπους. Οἱ μακῦροι κύριοι ἤρπασαν ἀμέσως τὰ πτερά, καὶ δλόγγυμοι ὅπως ἦσαν στολισθέντες δι' αὐτῶν ἐγένοντο κωμικώτατοι. Οἱ μάντις, ρίπτοντες καθ' ἑκάστην πρῶταν εἰς τὸν ἀέρα μικροὺς κύβους ἐβένου, προλέγουσιν εἰς τὸν βρασιλέα τί μέλλει νὰ κάμῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Οἱ Ἄγγλοι ἐπέστρεψαν εἰς τὸ πλοῖόν των ὅλως διόλου ἀπρακτοί· ὁ βασιλεὺς ἀπέπεμψεν αὐτοὺς εὐγενῶς, προτείνων πάντοτε λόγους ἀνωτέρας τάξεως, καὶ ἐνόμισεν ὅτι παρηγορεῖ αὐτοὺς δίδων εἰς ἕκαστον ὠραίους ὀδόντας ἐλέφαντος, κέρατα ρικοκέρωνος καὶ ἀνά δύο γυναικῆς διὰ τὸ χαρέμιόν των.»

Ἡ διήγησις αὕτη εἶναι ἀκριβεστάτη, διότι ὁ Φωβὲλ ἀπαντήσας τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς Ῥίον τὸν γνωστότατον Βύρτον, ὅστις πρὸ διετίας εἶχεν ἀναλάβει τὴν αὐτὴν ἀποστολὴν, ἤκουσε κατὰ λέξιν τὰ αὐτά.

26 Ὀκτωβρίου. — Διαβάντες μεταξὺ ἀναριθμητῶν νήσων κοραλίων καὶ σμήνους λευκῶν πτηνῶν, καθὼς καὶ πολλῶν νήσων ἐρήμων καὶ ἀγρίων, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τελευταῖον χωρίον τῆς Ἀνατολικῆς Αὐστραλίας, εἰς ὃ ἀποβάντες ἐπεσκέφθημεν αὐτό.

Ἡ ἀφίξις τοῦ πλοίου, τὴν ὁποίαν ἀνηγγείλαμεν διὰ κανονοβολισμῶν, ἐθεωρήθη μέγα τι γεγονός ὑπὸ ἀνθρώπων, οἵτινες σπανίως ἐντὸς ἐνὸς ἔτους βλέπουν τοιοῦτο. Ἐθαυμάσαμεν δὲ ἰδόντες ὅτι ἦσαν ὅλοι Γερμανοὶ καταγινόμενοι εἰς ἀνοικοδόμησιν πόλεως, ἧς τὰ κυριώτερα μέρη ἦσαν ναὸς καὶ ἑπτὰ καπηλεῖα, καὶ τῆς ὁποίας οἱ χίλιοι κάτοικοι παλαίουσι πρὸς τοὺς ὄφεις καὶ τοὺς αὐτόχθονας, πρὸς θερμότητα ἡλίον καὶ πρὸς δάση παρθένα.

Τοιαύτη εἶναι ἡ Αὐστραλία ὅπως φαντάζονται αὐτὴν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τοιοῦτοι οἱ ταλαίπωροι ἀποικοὶ ὑπὸ τὰς σκιὰς, οἵτινες ἐλθόντες εἰς τὰ ἀπώτατα τὰ μέρη ἀναζητοῦσιν ἄρτον. Ἡ πτωχεῖα καὶ ἡ ἀπελπισία ἔφεραν αὐτοὺς ἐνταῦθα, ὅπου πάντα ἦσαν νέα πρὸς αὐτοὺς, καὶ ὅπου ὁ ἀποικὸς εἰς μόνην τὴν ἰδίαν ἐνέργειαν πεποιθὼς ἐργάζεται ἵνα πλάσῃ τὰ πάντα. Ἀγαθὸς τις χωρικός Πρωσσοῦ, ὅστις ἔχει ἀκόων ἡμᾶς διηλοῦντας τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ, περιέφραττε τὸν παρακείμενον εἰς τὴν καλύβην του ἀγρὸν καὶ παρετήρει μετὰ προσοχῆς τὴν μικρὰν του ἀγέλην συγκειμένην ἐκ τεσσαράκοντα προβάτων. Εἴπομεν πρὸς αὐτὸν ὅτι εἶδομεν πρὸς μεσημβρίαν ἐξήκοντα χιλιάδας τοιούτων περιπλανημένων ἐλευθέρως αὐ-

τὸς δὲ κτυπήσας ὀρυμητικώτερον τὴν εἰς χεῖράς του ἀξίνην· «Ἡμπορῶ λοιπὸν, εἶπε, νὰ ἐλπίσω πρὶν ἀποθάνω νὰ ἴδω εὐτυχέστερον τὸν μικρὸν τοῦτον σωρὸν τῶν παιδιῶν μου! Τὰ πρῶτα ἐγεννήθησαν εἰς τὴν ἀγαπητὴν μου Γερμανίαν, τοῦτο εἰς τὴν θάλασσαν μεταξὺ σχεδὸν πάγων, καὶ ἐκεῖνο ὑπὸ τὸν τροπικόν. Εἶναι ὠχρὰ καὶ βρακένδυτα· Ὁ ἀποκτήσω λοιπὸν δι' αὐτὰ κτῆμα λαμπρὸν μὲ χιλιάδας βοῶν ἢ προβάτων καὶ ὀκτὼ γίνωσι πλοῦσια καὶ εὐτυχῆ. Εὐλογητὸς ὁ Θεός!»

Περιήλθομεν τοὺς περίξ ἀγρούς καὶ εἶδομεν ὄφεις φεύγοντας μεταξὺ τῶν χόρτων καὶ σωρούς ἰθαγενῶν, οἵτινες ἀπομακρύνονται μὲν πάντοτε ἀπὸ ἡμῶν, φρονεῦσιν δὲ διὰ βελῶν τὰς ἀγέλας τῶν ζώων. Πρέπει δὲ νὰ ἦναι τις πάντοτε ἐνοπλος. Πάντες οἱ Βάουεν εὐρίσκονται εἰς κίνησιν, διότι δύο ναυαγοὶ συνελήθησαν ἐκεῖ πλησίον καὶ ὅτε ἐφθασαν εἰς βοήθειαν αὐτῶν ἡ φυλὴ δλόκληρος τοὺς κατεβρόχιζε μετὰ μεγίστης ἠδονῆς.

Εὐρισκόμεθα ὑπὸ τοὺς τροπικοὺς, ἤτοι κατατρωγόμεθα ὑπὸ τρομερῶν κωνόπων, ἐνῶ ὅπως σβέσωμεν τὴν ἀκατάσχετον ἡμῶν δίψαν, θὰ ἐδίδομεν προθύμως καὶ δλόκληρον ἔτος ζωῆς ἀντὶ ἐνὸς ποτηρίου δροσεροῦ ὕδατος. Ἦνθα ἐννοῶ διατὶ οἱ ἀξιόλογοι κάτοικοι τοῦ Βάουεν δαπανῶσι 250,000 φράγκων κατ' ἔτος ἀντὶ ποτοῦ!

Θὰ νομίσης ὅτι ἠπατήθη, ἀλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι ἠσθάνθη τὴν ὀσμὴν φαγητοῦ γερμανικοῦ ἐκ λαχάνων καὶ ἤκουσα ὠραίαν μουσικὴν συμφωνίαν· ἕκαστος λαὸς φέρει μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ἰδιαίτερα γνωρίσματα τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ του βίου. Οἱ Γερμανοὶ ἀποικοῦσι συνήθως ἔγγαμοι, μὴ ἔχοντες σκοπὸν νὰ ἐπιστρέψωσι καὶ συμπαρασύροντες πλῆθος παιδιῶν, τὰ ὁποῖα σώζουσιν ἀπὸ τὴν πτωχείαν καὶ ἀπὸ τὰς ὀδύνας τῆς πείνης. Καταγίνονται ὀλίγον εἰς τὴν πολιτικὴν, καὶ ἅμα ὡς εὐδοκίμησιν ἢ ἀποικία συνισῶσιν ὠδεῖον καὶ τὸ μουσικὸν τοῦτο κατὰστημα ἀρκεῖ εἰς τὴν εὐτυχίαν των· αἱ ἡχῶ τῶν παρθένων δασῶν ἐπαναλαμβάνουσι τοὺς ἤχους τοῦ Βετόβεν καὶ τοῦ Μέγερβερ.

Οἱ δὲ Γάλλοι ἀποικοῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μετὰ τὰς πολιτικὰς ταραχὰς καὶ μετ' ἀνηκούστου εὐκολίας ἐπιδίδονται εἰς ὅλας τὰς τέχνας· τοὺς εἶδομεν χροοδιδασκάλους, υποκριτὰς, ζαχαροπλάστας, καὶ μάλιστα πλακουντοποιούς. Ὁ Γάλλος ἔχει μίαν μόνην ἰδέαν, νὰ κατασκευάσῃ τὰχιστα κατὰστασιν, ἐνίοτε μάλιστα καὶ ὑπὲρ τὸ δέον τὰχιστα, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ βουλευτήρια ἵνα δαπανήσῃ φαιδρῶς τὰ κερδηθέντα. Εἶναι τοσοῦτον προσκολλημένος εἰς τὴν πατρίδα του, ὥστε ὁμοιάζει πρὸς μέλισσαν πετώσαν ἀπὸ ἀνθους εἰς ἀνθος ὅπως ἐκμυζήσῃ νέον χυμὸν καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν κυψέλην τῆς. Εἶναι τόσον ἐλαφρὸς καὶ τόσον ἀγαπᾷ τὸν ὄρυδον τῶν Παρισίων!

Οἱ Βρεττανοὶ ὅμως ἀποικοῦντες σκοπὸν ἔχουσι τὴν ἐγκατάστασιν. Καὶ πρῶτον μὲν συνιστῶσι βουλὰς, δεύτερον δὲ ἐκκλησίας, καὶ μεταξὺ τῶν ἀποικῶν ὑπάρχουσι ῥήτορες, ἱερεῖς, δημοσιογράφοι· ἐνδεδυμένοι δὲ κατὰ τοὺς τρόπους τοῦ Λονδίνου διακτιῶνται ἀπαρλλάκτως ὡς καὶ ἐκεῖ· καὶ οὕτως ἡ ἀποικία καθίσταται ταχέως εὐδαίμων καὶ ἐλευθέρη Ἀγγλία.

28 Ὀκτωβρίου. — Ὅσον προχωροῦμεν τόσον καθίσταται στενότερος ὁ πορθμὸς μεταξὺ τῶν ὑφάλων τοῦ κοραλίου καὶ τῆς στερεᾶς. Ἐξ ἀριστερῶν ἢ παραλίας κατακαίεται καὶ φαίνεται ἔρημος τὴν ἡμέραν· ἐκ δεξιῶν ἀδιάκοπος σειρὰ νησιδίων ὀμαλῶν καὶ χλοερῶν παρουσιάζεται εἰς τὰς ὄψεις μας. Ὅποσον περίεργος ἢ κατασκευὴ ὄλων τούτων τῶν κοραλίων νησιδίων! Οἱ κλώνες τοῦ δένδρου, φυόμενοι εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης, περιτυλίσσονται ὡς κληματίδες· ἀπὸ ἐν μόνον στέλεχος ἐξέρχονται χίλια κλαδιά πλήρη πετωδῶν καὶ ζώντων ἀτόμων. Τὸ ὑποβρύχιον τοῦτο δάσος ἀνυψούμενον φθίνει διὰ τῶν πολυπληθῶν κλαδιῶν του εἰς τὴν ἐπιφανείαν τῆς θαλάσσης· ἀλλ' ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀήρ ξηραίνουσι τὰς ἄκρας του. Τὰ φύκη κυμαίνοντα ἀναμιγνύονται εἰς τὴν ἄκραν τοῦ δένδρου, καὶ ἄλλα χόρτα καὶ ζύλα περιπλανώμενα συσσωρεύονται ἐκεῖ, καὶ οὕτω πως ἕδραρος ἐξ ἄμμου καὶ χώματος σχηματίζεται καὶ ἡ νῆσος, κεκαλυμμένη ἀπὸ δένδρα πράσινα, φαίνεται ὡς τις κυμαίνουμένη ὄασις, θεμελιουμένη ἐπὶ τοῦ στελέχους ἐνὸς μόνου πετρίνου δένδρου. Πλέοντες ἐπὶ λέμβου παρατηροῦμεν μετὰ προσοχῆς τοὺς μαιάνδρους τοῦ ἐπικινδύνου τούτου δαιδάλου.

Ἐχομεν πάντοτε δύο σκοποὺς παρατηροῦντες τὰς ὑφάλους· καὶ πολλάκι μὲν τούτων εἶναι σημειωμένοι εἰς τὸν χάρτην, τὰς ἄλλας ὅμως μαντεύομεν βλέποντες τὸ περὶ αὐτὰς χρῶμα τῆς θαλάσσης.

Ἀφ' οὗτου ἀνεχωρήσαμεν ὑπὸ Νεόκαστρον ὁ Λογὰν δὲν ἀφῆκεν οὔτε λεπτόν τὴν λέμβον ἐν αὐτῇ γέυεται καὶ οἱ ἀνήσχοι ὀφθαλμοὶ του εἶναι ἐξημμένοι ὡς ἂν ἐπασχε πυρετῶν· ἀλλὰ περὶ τὴν ἕκτην καὶ ἡμίσειαν ὥραν τῆς ἐσπέρας, ἐνῶ ἐπροχωροῦμεν μετὰ ταχύτητος καὶ ὁ ἥλιος ἀντανεκλάτο εἰς τὴν θάλασσαν ὡς εἰς καθρέπτην, οὕτως ὥστε καθίστατο ἀδύνατον νὰ προσηλώσωμεν τὸ βλέμμα εἰς αὐτὴν, ἀφῆκε ὁ σκοπὸς ὁ παρατηρῶν ἄνωθεν τοῦ μεγάλου ἰστοῦ, ἀφῆκε φωνὴν τρομερὰν εἰπὼν «Σκόπελος ἐμπρός!» Καὶ ἡμεῖς ὀρμώμεν ἀπ' εὐθείας πρὸς αὐτὸν καὶ μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε θὰ ἐπίπτομεν ἀκάθεκτοι κατὰ τοῦ βράχου. Καὶ ὠχρίσαν μὲν οὐκ ὀλίγοι, ὅπως δῆποτε ὅμως καταρθώθη καὶ ἀπεφύγομεν τὸν κίνδυνον.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ πλοῦς θὰ καθίστατο κινδυνώδιστατος τὴν νύκτα, ἐρρίψαμεν τὴν ἄγκυραν

εἰς μέρος ἀσφαλὲς καὶ ἀμέσως ἐπεδόθημεν εἰς ἀλίσταν· μέγας καρχαρίας συνελήθη ἀπὸ τὰ ἄγκιστρά μας καὶ ἐπὶ μίαν ὥραν συνταράττεται ὀπισθεν τοῦ πλοίου ὡς ἄλλη λέμβος ῥυμουλκουμένη. Στρογγύλος ὢν καὶ παχύς, ῥωμαλέος καὶ ἄγριος, καὶ δεκαεξὶ ποδῶν μῆκος ἔχων, ὁ δαίμων οὗτος τῶν θαλασσῶν ἔχει καὶ τὴν ὄψιν τρομερὰν. Εἶναι περιεργότατον νὰ βλέπῃς τοὺς πλέοντας περίξ αὐτοῦ μικροὺς ἰχθῦς τοὺς ὀνομαζομένους «νυκλήρους.» Καὶ δύο μὲν ἐξ αὐτῶν πλέουσι περὶ τὰς μεγίστας γνάθους τὰς ἐχούσας τέσσαρας σειρὰς ὀδόντων, οἱ δὲ ἄλλοι παρὰ τὴν ῥάχιν. Φαίνεται ὅτι ὡς ἀληθεῖς κύνας προφυλάττουσι τὸ θαλάσσιον τέρας καὶ ὀδηγοῦσιν αὐτὸ εἰς τὰς διαφόρους κινήσεις του. Τέλος πάντων μετὰ γενναίαν πάλην ἀνυψώσαμεν τὸ κῆτος διὰ σχοινίων εἰς τὸ κατάστρωμα ὅπου ἐτάραττε τρομερὰ τὴν οὐρανὸν του· καὶ φρονεῦσαντες αὐτὸ ἠνοίξαμεν τὴν κοιλίαν του καὶ εὗρομεν τρεῖς μικροὺς καρχαρίας. Φαίνεται δὲ ὅτι τὰ θαλάσσια ταῦτα τέρατα καταπίνουσι τοὺς ἰχθῦς ὡς ἂν ἦσαν καταπότια, διότι εὗρομεν ἕνα τοιοῦτον δλοζώντανον καὶ πάλλοντα, τὸν ὁποῖον ἐτηγανίσσαμεν ἀμέσως ὀνομάσαντες Ἴωνάν· ἦτο δὲ φρικώδης τὴν γεῦσιν.

Ἐπὶ τῆς συνέχια.

N.

ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

καὶ ἀπολογία Ἑλληνος λογίου ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸ ἔτος 1669.

Ἐκ τῶν πολυαριθμῶν περιηγητῶν, οἵτινες πρῶτοι ἐπιστημονικώτερον ἔγραψαν περὶ τῶν ἀρχαίων μνημείων καὶ τῆς καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν δεσποτείαν, δύο σήμερον θεωροῦνται ὡς οἱ ἀρχαιότεροι, καὶ ὡς οἱ πρόδρομοι οὕτως εἶπεν τῆς μεγάλης στρατιᾶς τῶν περιηγητῶν, οἵτινες ἐπεσκέφθησαν τὰς Ἀθῆνας καὶ περιέγραψαν αὐτάς, ὁ Μπαμπὲν (Babin) καὶ ὁ Γκιλλιέτ (Guillet de Saint-George ἢ De la Guilletière).

Ὁ πρῶτος, Ἰησοῦ τῆς ἱερὰς ἀποστολῆς Γάλλος, ἐπὶ πολὺ διαμείνας ἐν Ἀθήναις ἔγραψεν ἑκθεσιν τῷ 1672 περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν τῇ αἰτήσει τοῦ ἱερέως τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβευος τῆς Γαλλίας Νοαυτέλ, ἧτις ἐξεδόθη ἐν Λουδοῦνφ τῷ 1674.

Ὁ δεύτερος δὲ, λόγιος Γάλλος σύγχρονος τῷ Babin, δὲν εἶναι κυρίως περιηγητῆς· διότι, καθ' ὅ οἱ σύγχρονοι αὐτῷ κριτικοὶ διέλαβον καὶ ἐκ τοῦ βιβλίου του καταφαίνεται, οὐδέποτε εἶδε τὰς Ἀθῆνας, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι συνέγραψεν ἐν Γαλλίᾳ σπριχθεῖς ἐπὶ πληροφοριῶν ἀκριβῶν τῶν ἐν Ἀθήναις διακρινόντων κηπουρῶν, αἵτινες ἄγνωστον πῶς περιήλθον εἰς χεῖράς του. Τὰς πληροφορίας ταύτας τῶν κηπουρῶν μελετήσας ἐπισταμένως καὶ συμπληρώσας ἐκ τῶν πε-

ριγραφῶν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ἐκ τῶν μελετῶν τῶν νεωτέρων, ὧν σπουδαιότερος τότε ἦτο ὁ Μεούρσιος, ἔχων ὑπ' ὄψιν του δὲ καὶ τοπογραφικὸν χάρτην τῶν Ἀθηνῶν, ἐξέδωκεν ἐν εἰδει συγγραφῆς περιηγητοῦ βιβλίον, ὅπερ ἐπέγραψεν «Ἀρχαῖαι καὶ Νέαι Ἀθῆναι». Τὸ βιβλίον τοῦτο περιέχει βεβαίως πολλὰ ἐσφαλμένα καὶ μὴ ἀκριβῆ, οὐχὶ ὅμως μυθώδεις διηγήσεις καὶ καθαρῶς τῆς φαντασίας ἐπινοήματα φαινεται μάλιστα ἐκ τῆς ὅλης διηγήσεως, καὶ ἐκ συγκρίσεως ἐτέρων περιγραφῶν ὅτι ἐποίησατο καλῆν καὶ ἐντιμον χρῆσιν τῶν εἰς χεῖράς του πηγῶν.

Αἱ «Ἀρχαῖαι καὶ Νέαι Ἀθῆναι» τοῦ Guillet ἐξεδόθησαν ἐν Παρισίοις τῷ 1675, ἀναφέρεται δὲ ἐντὸς ὅτι ἡ περιήγησις ἐγένετο τῷ 1669, καὶ ὅτι ὁ περιηγητὴς εὗρισκετο ἐν Ἀθήναις μηνὶ Ἀπριλίῳ τοῦ ἔτους τούτου. Ἴσως ἡ χρονολογία αὕτη, ὡς λέγει ὁ Labord, εἶναι ἡ τῶν ἐγγραφῶν καὶ τῶν ἐξ Ἀθηνῶν ἐπιστολῶν.

Ἐκ τοῦ συγγράμματος τούτου τοῦ Guillet μεταφέρομεν εἰς τὰς στήλας τῆς Ἑστίας περιγραφὴν σχολείου ἐν Ἀθήναις ὑπάρχοντος κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, καὶ ἀπολογίαν τινὰ λογίου Ἑλληνος κληρικῶς λεχθεῖσαν πρὸς ἀνασκευὴν τῶν μομφῶν, ἃς συνήθως προσῆπτον τότε κατὰ τῶν Ἑλλήνων οἱ περιηγηταί. Μεταφέρομεν δ' ἐνταῦθα τὴν σκηπὴν δόλοκληρον, ὡς περιγράφει ταύτην ὁ Guillet, παραλιπόντες μόνον μέρη τινὰ τῆς ἀπολογίας μὴ ἄξια λόγου.

«Ἐξήλωμεν ἐκ τῆς οἰκίας, γράφει ὁ Guillet, μετὰ τοῦ ὀδηγοῦ ἡμῶν Γενιτσάρου καὶ ἀφήσαντες ἐν ἀριστερᾷ τὴν ἀγορὰν ἐτρέπημεν τὴν ἀγούσαν εἰς Κερκαμεικὸν, οὐδαμοῦ ἐπιστήσαντες ἐν τῷ μεταξὺ τὴν προσοχὴν. Ὅτε δ' ἐφθάσαμεν εἰς τὰς ἐσχάτας τῆς πόλεως οἰκίας, τὰς κειμένους πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Θεσέως, ἐξ οὗ ἄρχεται ἡ δὸς, ἡ φέρουσα πρὸς τὴν Ἀκαδήμειαν, ὁ ὀδηγὸς ἐπρότεινε νὰ εἰσέλθωμεν εἰς οἰκίαν φίλου τοῦ Ἑλληνος αὐτόθι διαμένοντος, ὁ ὁποῖος ἦτο διδάσκαλος. Τὴν πρότασιν ταύτην ἀσμένως ἀπεδέχθημεν ἄλλ' ὁποῖα ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς ἡμῶν, ἐχόντων τὴν φαντασίαν ἐμπλεον τῶν ἀναμνήσεων τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ζήνωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ ὁποῖα ἡ λύπη, μαθόντων παρὰ τοῦ ὀδηγοῦ ὅτι ὁ διδάσκαλος οὗτος ἦτο ἀπλοῦς τεχνίτης ἡμεῖς δὲ ἤλθομεν νὰ ἴδωμεν τοιοῦτου φυράματος ἀνθρώπου, κατέχοντα τὴν θέσιν τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν!

Ἐν τῷ σχολείῳ εἰσελθόντες εὗρομεν 30 περίπου παῖδας καθήμενους ἐπὶ θρανίων, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχοντας τὸν διδάσκαλον, διδάσκοντα αὐτοὺς τὴν ἀνάγνωσιν. Ὁ διδάσκαλος ἰδὼν ἡμᾶς ἠγέρθη καὶ ὑπεδέχθη φιλοφρόνως περὶ τὰς φιλοφροσύνας δὲ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος δὲ εἶναι φειδωλόν. Ὁ ὀδηγὸς ἡμῶν παρεκάλεσε τὸν διδάσκαλον νὰ μὴ διακόψῃ τὸ μάθημα, ὅπως δεῖξῃ τὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας, τὴν ὁποῖαν

εὗρον εὐφυστάτην, καὶ πολὺ ἀπέχουσαν τῆς ἡμετέρας· διότι ὁ διδάσκαλος ἐδίδασκεν ὅλους τοὺς μαθητὰς τὴν ἀνάγνωσιν ἀνευ συγχύσεως, καὶ διὰ τρόπου τηροῦντος ἄγρυπνον τὴν προσοχὴν ἐκάστου τῶν μαθητῶν εἰς τὰ ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἀναγινωσκόμενα.

Ὅλοι οἱ παῖδες μετεχειρίζοντο ὅμοιον βιβλίον πρὸς ἀνάγνωσιν, ἕκαστος ἔχων ἀνὰ χεῖρας τὸ ἴδιον. Ἡ διδασκαλία δ' ἐγένετο οὕτως· εἰς τοὺς 30 παῖδας ἐδίδεν ὁ διδάσκαλος πρὸς ἀνάγνωσιν 30 λέξεις λόγου συνεχοῦς· ὁ πρῶτος τῶν μαθητῶν ἀνεγίνωσκε τὴν πρώτην λέξιν, ὁ δεύτερος τὴν δευτέραν, ὁ τρίτος τὴν τρίτην καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Ὁ ἀναγνώσας δὲ ὀρθῶς τὴν ἰδίαν λέξιν ἐπανελάμβανεν ὕστερον καὶ τὰς τριακόντα. Τὸν μὴ δυνήθοντα δὲ ν' ἀναγνώσῃ τὴν λέξιν τῆς σειρᾶς του, διεδέχετο ὁ ἀμέσως ἐπόμενος, ὁ ὁποῖος ἐπρόσεχε καὶ ἐπεμελεῖτο ν' ἀναγνώσῃ ὀρθῶς. Τοῦτο δ' ἐγένετο μέχρι οὗ περτωθῆ ἡ ἀνάγνωσις καὶ τῶν 30 λέξεων. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου οἱ μαθηταὶ ἦσαν ἀδιαλείπτως προσεκτικοὶ ἕκαστος φιλοτιμούμενος νὰ φανῆ καλλίτερος τοῦ πρὸ αὐτοῦ, ἡ δὲ κατὰ μέρος διδασκαλία ἐνὸς ἐκάστου τῶν παιδῶν καθίστατο κοινὴ, ἀναμιγνυομένη αὐτῇ καὶ συνεχοῦς τινος ἀμοιβαίας ἀμίλλης. Ὅπως δὲ ὁ διδάσκαλος ἐμπυδίζῃ τοὺς παῖδας ἀπὸ τοῦ νὰ προσέχωσιν ἕκαστοι εἰς τὴν ἰδίαν μόνον λέξιν τῆς σειρᾶς των, μετέβαλε συνήθως τὴν σειράν. Ἡ μέθοδος αὕτη εἶχε καὶ τοῦτο τὸ πλεονέκτημα ὅτι δὲν ἤρχετο ἀνὰ εἰς τῶν μαθητῶν ν' ἀναγνώσῃ ἐνώπιον τοῦ διδασκάλου τὸ μάθημά του, ἀλλ' ὁ ἡγούμενος ἐγένετο, οὕτως εἶπεῖν, διδάσκαλος τοῦ ἐπομένου.

Ὁ ὀδηγὸς θέλων ν' ἀφήσῃ ἡμᾶς ἐλευθέρους ἐντελῶς, ἀπῆλθεν ἐπὶ προφάσει ἀσχολίας εἰπὼν ὅτι δὲν θέλει βραδύνει νὰ ἐπανέλθῃ.

Ἡ πρὸς ἡμᾶς φιλοφροσύνη τοῦ διδασκάλου ἦτο τόσο μεγάλη, ὥστε δὲν ἠδυνήθημεν ν' ἀποποιηθῶμεν τὸ πρόγευμα, εἰς τὸ ὁποῖον προσεκληθῆμεν. Εἰσήλωμεν εἰς δωμάτιόν τι, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐφρόντισε προηγουμένως νὰ ἐξαγάγῃ τὴν γυναῖκά του, καὶ στείλῃ εἰς τὴν γειτονίαν, πράξας τοῦτο ἐκ ζηλοτυπίας ἑλληνικῆς, καὶ ἐκάλεσε πρὸς συνομιλίαν δύο καλογῆρους φίλους του. Οἱ δύο οὗτοι καλόγηροι ἐθεωροῦντο τότε ὡς οἱ σοφώτεροι ἄνδρες τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὁ διδάσκαλος ἐξύμνησε προηγουμένως τὴν ἀξίαν αὐτῶν. Εἰς τὴν τράπεζαν παρέθεσαν ἀγροστάραχον τῆς Ἀρτας... οὗτινος οὐδὲν ἐπακτικώτερον πρὸς οἶνον... μετὰ δὲ τοῦτο γλώσσα βόδς θαυμασίαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ἡμεῖς ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἴμεθα ἠναγκασμένοι εὐγενῶς φερόμενοι ἢ νὰ φάγωμεν ἢ νὰ

1 Οὕτω φαίνεται τότε ἐκάλουν τὰ φοτάρια τῆς Λουγαροῦς, λιμνοθαλάσσης εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον Ἰγθυοτρόςου.

προσποιηθῶμεν ὅτι τρώγομεν, διότι προηγουμένως εἴχομεν γευματίσει. Οἱ καλόγηροι δὲν ἔφαγον, ἄτε ἀπέχοντες τῆς κρεωφαγίας. Ὁ οἶνος ἦτο ὁ καλλίτερος τοῦ τόπου· διότι συνήθως ὁ οἶνος ἐν Ἀθήναις εἶναι μέλας καὶ μὴ ἡδύς, θὰ ἦτο δὲ καλλίτερος ἐὰν δὲν προσέθετον ὕδωρ κατὰ τὴν κατασκευὴν, ὅπερ ἀφαίρει τὴν οὐσίαν αὐτοῦ. Ὁ καλλίτερος οἶνος τῶν μερῶν τούτων εἶναι ὁ τῆς Ναυπάκτου. Πρὸς μεσημβρίαν τῆς οἰκίας, ἐν ἣ εὗρισκόμεθα, καὶ σχεδὸν ὑπὸ τὰ παράθυρα αὐτῆς ὑπῆρχε μικρὸν περίφραγμα ἀμπέλου, κάκιστα κεκαλλιεργημένης, ἂν καὶ οἱ κλάδοι αὐτῆς ἦσαν ἀρκούντως εὐμεγέθεις, καὶ τόσο καλῶς τεθραμμένοι, ὥστε ἐκάλουν τὴν προσοχὴν τοῦ διδασκάλου εἰς καλλίτεραν αὐτῆς θεραπείαν. Διὸ ὅταν εἶπεν εἰς ἡμᾶς ὅτι ὁ οἶνος ὃν ἐπίομεν προήρχετο ἐξ ὁμοίας ἀμπέλου πρὸς τὴν ἐν τῷ περιφράγματι, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ μὴ παρατηρήσω ὅτι ἦτο ῥαθυμία αὐτοῦ νὰ μὴ καλλιεργῆσῃ καὶ προαγάγῃ αὐτὴν ταύτην. Ὁ εἰς τότε τῶν καλογῆρων, αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ θεωρούμενος εὐφυστέρος, ὑπολαβὼν ἀπήντησεν εἰς γλώσσῃ ἰταλικῆν, ἣν ὠμίλει ἀρκούντως ὀρθῶς, ὅτι ἀληθῶς ἡ γῆ ἦτο καλὴ, καὶ ὅτι ἠδύνατο νὰ θρέψῃ καλὰς ἀμπέλους, ἀλλὰ, προσέθηκε, καὶ ὡς πρὸς τοῦτο δὲν προωδεύσαμεν πολὺ. Αἱ σταφυλαὶ δύνανται νὰ κρέμωται ἐκεῖ 10,000 ἔτη, ἀλλ' ὁ οἶνος δὲν θὰ κατασταθῇ ποτὲ ἔτοιμος πρὸς πόσιν. Εἰς τὴν ἀπάντησιν ταύτην, ἐρίψαμεν ἀμοιβαίᾳ πρὸς ἀλλήλους βλέμματα. Κλήματα ἀμπέλου μὴ ἀποφέροντα οἶνον ἔτοιμον πρὸς πόσιν, ἐφάνη ἡμῖν παράδοξόν τι καὶ γελοῖον. Δὲν ἠδυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὅτι Ἀθηναῖος ἠδύνατο νὰ εἴπῃ μεγαλειότεραν ἀνοησίαν, καὶ δὴ Ἀθηναῖος, οὗτινος τὴν ἀξίαν τοσοῦτον ἐξύψωσαν.

Ὁμιλήσαμεν εἶτα περὶ τοῦ ἄρτου, ὅστις δὲν ἐφάνη εἰς ἡμᾶς καλῶς κατεσκευασμένος. Ὁ διδάσκαλος εἶπεν, ὅτι τὸ αἴτιον ἦσαν οἱ μύλοι, διότι τὰ ὕδατα τοῦ Ἰλισσοῦ εἶχον διακυρωσθῆ εἰς πολλοὺς αὐλακας, καὶ δὲν εἶχεν ἀρκετὸν ὕδωρ ἵνα καλῶς ἀλεσθῇ ὁ σῖτος. Καὶ διὰ τί δὲν μεταχειρίζεσθε ἀνεμομύλους; εἶπεν ὁ Δραλιγκιστῶν.

— Ναι, ἀπήντησε ψυχρῶς ὁ καλόγηρος, κατεσκευασμέν ποτε τέσσαρας ἐντὸς κοιλάδος, ἀλλ' οὐδὲ εἰς ἐχρησίμεισε.

Τοὺς λόγους τούτους ἀκούσας, ἀπέβαλον τὴν καλὴν δόξαν, ἣν εἶχον περὶ Ἑλλήνων. Δὲν ἠδυνήθημεν νὰ μὴ γελάσωμεν, καὶ νὰ μὴ εἴπωμεν πολλὰ μεταξὺ ἡμῶν λατινιστῶν περὶ τῆς ἀμαθείας τῶν νεωτέρων Ἀθηναίων. Ἐκεῖνοι ἐσιώπων καὶ ἐποίουν μορφασμούς. Ἐπιστεύσαμεν δὲ ὅτι ἠσθάνοντο ὑπερηφάνειαν, ὅτι δῆθεν εἶπόν τι, τοῦτο δ' ἐπήνεξε τὰ ἡμέτερα σκόμματα. Ὁ διδάσκαλος ἐμειδία, καὶ δὲν ἔλεγε γρῦ. Ἀλλ' ὁ Βερταλδῆ, ὁ μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς σιωπηλὸς, ἐνόμισε καλὸν νὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν ἤθελε

νὰ κρίνῃ περὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων ὡς ἡμεῖς, ὑπεστήριξε δὲ ὅτι οἱ Ἕλληνες κατεριωνεύοντο αὐτῶν, καὶ ὅτι διὰ τῶν ἀπαντήσεών των, αἵτινες κατὰ τὸ φαινόμενον ἐφαίνοντο ὡς παιδικαί, ἤθελον ν' ἀποστομώσωσι τὴν ἀδόλεσχον ἡμῶν ἀκριτομυθίαν καὶ ν' ἀπαλλαγῶσι τῶν ἐνοχλητικῶν ἐρωτήσεων, προσθέσας ὅτι δὲν ὑπάρχει σκόμμα μᾶλλον ἐπιτηδειότερον τῆς προσπεποιημένης κουφότητος, οἷαν ἐκεῖνοι ἐπεδείκνυον, διὰ τῆς ὁποίας ψυχρῶ αἵματι σκώπτει τις τοὺς εὐφυῆς ἐπιδεικνύοντας. Ἀλλ' εἰς μάτην ἔλεγε ταῦτα, ἡμεῖς ἐνομίζομεν ὅτι αὐτοὶ ἤθελον νὰ ἐπιδείξωσι νοῦν· ὄντως δὲ οὗτοι ἀκούοντες ἡμᾶς εἶχον τὸ πρόσωπον τόσο βλακῶδες καὶ σοβαρότητα τόσο ἀνόητον, ὥστε ἀδύνατον ἦτο νὰ φαντασθῶμεν τὸ ἐναντίον. Πρὸς τοῦτοις δὲ ὅταν ἤρχισα νὰ διηγῶμαι αὐτοῖς, ὅτι ὑπῆρχεν ἐν Ἀθήναις ἄλλοτε ἄνθρωπος ἐνδοξος καλούμενος Ἀλκιβιάδης, ὅστις ἐλεηλάτησε τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἣν τότε ὠνόμαζον Βυζάντιον, ἐπεδείκνυον θαυμασμὸν ἐπὶ τῇ διηγῆσει ταύτῃ. Ὅταν ἐπίσης ἐμνημόνευσα τῶν ὀνομάτων τῶν περιωνυμοτέρων ἀρχαίων κατοίκων, τοῦ Ὀλυμπιοδώρου, τοῦ Θρακασούλου, τοῦ Ἀρμοδίου καὶ τοῦ Ἀριστογείτονος, διέκοπτον τὴν σειράν τοῦ λόγου μου καὶ ἠρώτων ἐὰν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἦσαν καλοὶ Χριστιανοί, καὶ ἂν κατήγοντο ἀπὸ τοῦ Κωνσταντινοῦ, καὶ ἂν ἦσαν ἄξιοι νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὸν Δημήτριον Βενιζέλον, Σταμάτην Παλαιολόγον καὶ Πολυμένον Ζαρόλῃν ἐν γένει δὲ εἰς ἕκαστον τῶν μεγάλων ἀνδρῶν οὓς ἀνέφερον μοι ἀντέτασσαν τὰ ὀνόματα τῶν δημογερόντων τῆς πόλεως των.

Ἐπὶ τέλος ὅμως ὁ καλόγηρος ἀφαιρῶν τὸ πρόσωπόν, καὶ οἷονεὶ δικαιολογῶν τὴν ὑπόνοιαν τοῦ Βερταλδῆ,

— Ἀδιαφορῶ περὶ τῶν Ἀλκιβιάδων ὑμῶν καὶ τῶν Ὀλυμπιοδώρων, εἶπε μετὰ πάθους ῥητορικῶς ὅστις ἤθελεν ἀναρτήσῃ τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ ἐκ τῆς γεννησιότητος ἐκείνων ἢ ἐκ τῆς συνέσεως τοῦ Φωκίωνος, ἤθελεν εἶσθαι τόσο μωρὸς, ὅσον ὁ Σωκράτης ἦτο σοφός. Οὐδὲ εἰς ὑπάρχει τῶν φράγκων τῶν ἐπισκεφθέντων τὰς Ἀθῆνας, καὶ ἰδόντων τὴν κατάστασιν τοῦ τόπου, τὴν τοσοῦτον ἄλλοίαν τῆς ἀρχαίας, ὅστις δὲν ἐλεηνολόγησε τὴν θέσιν ἡμῶν, καὶ δὲν εἰδείξε λύπην ἐπὶ τῇ θέσιν πόλεως τόσο περιωνύμου, ἀρπαγείσης ὑπὸ τῶν Βερβάρων, καὶ ὅστις ἐξ εὐσεβοῦς ζήλου ἐλαυνόμενος δὲν ἀφῆκε φωνὴν κατὰ τῆς φιλοδοξίας τῶν ὑμετέρων ἡγεμόνων οἵτινες κατασπαράττουσιν ἀλλήλους, ἀντὶ συνασπιζόμενοι ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἰδίου αὐτῶν συμφέροντος νὰ ἐγείρωσι τὰ ὄπλα κατὰ τῶν ἀπίστων. Τοιαῦτα εἶναι τὰ αἰσθητά καὶ οἱ λόγοι ὅλων τῶν περιηγητῶν, τοὺς ὁποῖους βλέπομεν. Ἀλλ' ὁποῖον τὸ κέρδος, τὸ ἐκ τῆς ματαίας τυχῆς μακρολογίας; Καὶ ἐπὶ 500 ἔτη

δύνασθε άνωφελώς να ήμιλήτε παρ' ήμιν περι τής κκκής χρήσεως τής έλευθερίας και τής δυνάμεως των χριστιανών σας, άλλ' ή θεραπειά δέν επέρχεται ταχέως. Οί ήμιμαθεΐς των χωρών ήμων περιπαίζουσι τήν άμάθειάν μας. Άλλ' έ- χουσιν άρά γε δίκαιον; Ημεΐς δέν άρκει ότι μετεδώσαμεν εις ήμάς επί παλαιότερων χρόνων τά φώτα των καλλιτέρων επιστημών, άλλλ' και όταν επελάθεσθε των μαθημάτων του Πλά- τωος, του Αριστοτέλους, του Επικούρου και τής λοιπής γρασίας των αρχαίων σοφών, ήμεΐς άπεστείλαμεν και δεύτερον προς ήμάς περι τά μέσα τής ΙΑ' εκατονταετηρίδος τον σοφόν Αρ- γυρόπουλον, Θεόδωρον Γαζήν, Γεώργιον Τρα- πεζούντιον, Γεώργιον Γεμιστόν και Ανδρόνικον Κάλλιστον]. Φάνισθε εκπληκτόμενοι εις τους λόγους μου: άλλλ' τίνας εκλαμβάνετε όντας τους Αθηναίους; Όπως καταστήσω ήμάς αναπολο- γήτους, φυλάττω ώς υστιατον ν' αναφέρω τήν περιφανή καλόγηρον Βησσαρίωνα, θν εις τών Ηκπών ήμων άνηγόρευσε Καρδινάλιον και έ- πεμψεν άπεσταλμένον εις Γαλλίαν όπως έ- ξομαλύνη τās διαφοράς τās αναφεΐσας μεταξύ του Βασιλέως Λουδοβίκου ΙΑ' και του Καρόλου, τελευταίου δουκός τής Βουργουνδίας. Νομίζετε ότι ήμεΐς είσθε οί μόνοι θεματοφύλακες τής ί- στορίας; Ίτως δέν γνωρίζετε ότι ο Πάπας κα- τή τήν κηδείαν του Έλληνοσ Βησσαρίωνος έπρα- ξεν ό,τι εις ουδένος έτέρου Καρδινάλιου τήν κη- δείαν, πκρευρεθείς κατ' αυτήν παρὰ τήν έθιμο- ταξίαν τής αλλής τής Ρώμης. Δέν θέλω να στοιχηματίσω, ότι καίπερ γνώσται τής λατι- νικής δέν ήκούτατέ ποτε τό ιστορικόν τουτο. Μήθετε προσέτι και τό εξής: ο Γεώργιος Γε- μιστός ήτο φιλόσοφος Πλατωνικός, ο δε Γεώρ- γιος Τραπεζούντιος φιλόσοφος Περιπλητητικός. Αί δύο αὐται φιλοσοφικαί αίρέσεις υφίστανται έτι παρ' ήμιν έχθραί προς άλλήλας όπως και τό πάλοι. Ο Γεώργιος Τραπεζούντιος έγραφε κατά τής διδασκαλίας του Πλάτωνος, και δέν άμφιβάλω ότι τό θαυμασίον αὐτου σύγγραμμα θά περιήλθεν εις χειράς σας, και θά έδωσε τήν κυρίαν άφορμήν εκτοτε να εισαγάγητε εις τά σχολεία σας τον Αριστοτέλην. Έλθετε εις Κων- σταντινούπολιν, έλθετε εις Σινώπην, περιώνυμον λιμένα τής Μαύρης θαλάσσης, εκεί θά ίδητε κα- θηγητάς φιλοσοφίας, δυναμένους να διδάξουσιν επί 10 έτη τους ήμετέρους. Έκ μετριοφροσύ- νης δέν αναφέρω τους εν Αθήναις: θά πληρο- φορηθήτε περι τουτου. Σχολεία λοιπόν λειτουργ- γούντα υπάρχουσιν εν ταις τρισί πόλεσιν, ως ώνόμασα. Είς τās λοιπάς πόλεις τής Ελλά-δος δέν θηρεύουσιν έτερον επιστήμην ειμή τήν διδάσκουσιν τήν καταφρόνησιν των έγκοσμίων πραγμάτων και τήν επιδίωξιν των ουρανίων. Απαντα ή φιλοσοφία ήμων συνίσταται εις τήν άπόκτησιν γνώσεων και εις τήν άποστροφήν του

κκοου ή δε ήμετέρα θεολογία εις τήν προσευ- χήν. Ο μέγας Αποστολος, εξ ου πρώτον ή πόλις ήμων έμαθε τά δόγματα του χριστιανι- σμοϋ, δέν ενέπνευσεν έτερόν τι εις τās καρδίας μας: περι τά δύο ταϋτα στρέφεται τό πνεϋμα και τό άντικείμενον των σοφών επιστολών, ως απέστειλεν εις τους Έλληνας. Ός προς ήμάς δε, όποιος είναι ο καρπός τής πονηράς ήμων ευγλωττίας, και του συγκεχυμέ- νου εκείνου πατάγου των σχολείων σας, των μα- ταιών και επιμόνων διαμυσηθητήσεων των δι- δασκάλων σας, των χιμαιρικων εκείνων πραγμα- τειών επί τής ύλης, ως ονομάζετε περιέρχους, ήμεΐς δε γελοιός; Τό πλείστον των ζητημά- των τής φυσικής είναι έριδες άχρηστοί τήν πε- ριέρχων μόνον θεραπειούσκι. . . . Όλοι δε αί λεπτολογίαι των σχολείων σας απέδησαν ή ή πηγή, ή τό στήριγμα νέων και παραδόξων αίρέσεων, τερατωδών δοξασίων, συμμαχιών και έμφυλίων πολέμων, και άδικιών των υπερασπι- στών τής δικαιοσύνης. Αρ' ής άπεδιώξατε εκ των σχολείων σας τον Πλάτωνα και εισηγάγατε τον Αριστοτέλην, πόσοι εκ των ήμετέρων δι- δακτόρων τής Σχολαστικής φιλοσοφίας δέν ήθέ- λησαν να καταστήσωσι τήν φιλοσοφίαν του Περιπλητητικού τουτου φιλοσόφου τό θεμέλιον των δογμάτων του χριστιανισμού, καταλι- πόντες τās Γραφάς, και θέσκοντες τά πάντα εις άμφιβολίαν, μέχρι και αὐτής τής υπάρξεως του Θεου; Ημάς όμως ενταύθα δέν κατέλαθεν εισέτι ή μανία τής άποδοχής των γνωμών των φιλοσόφων τουτων: άν και κατάγονται εκ τής χώρας ήμων και έδίδαξαν ενταύθα, πρώτοι φερόμεθα κατ' αυτών, όσάκις ο όρθός λόγος έ- πιτάσσει. Αφοϋ ήμιλήσα τί πράττομεν εν ειρήν η εν- ταύθα, έδωμεν άν και τά πολεμικά ήμων έργα έγώσι τινα υπεροχήν ως προς τά ήμέτερα. Δέν άνέρχομαι εις τους παλαιούς αιώνας: πρό 464 όμως έτων κατετροπώσαμεν τον ωραιότερον ή- μων στόλον παρὰ τās εκβολάς του Στρυμόνος εν Μακεδονία. Τα δε όπλα ήμων άπαξ μόνον υ- περισχυσαν των Έλληνικών κατά τήν άλωσιν τής Κωνσταντινουπόλεως, και τότε δι' επιχει- ρήματος μεστοϋ άσεβείας. Διότι ο στρατός, θν ή συμμαχία ήμων συνήθροισε 15 έτη μετά τήν παρὰ τον Στρυμόνα ήτταν και ώπλισε προς ά- νάκτησιν τής Αγίας Γής, άφικόμενος εις Ζάραν τής Δαλματίας, άνάνδρος επεχείρησε να κατα- λάβη τήν Κωνσταντινούπολιν άντι να πορευθῆ εις Ηκλαιστίνην ως είχε διακηρύξει. Οϋτω δε προδίδοντες τους πόθους τής σταυροφορίας έ-

1. Έννοεί ήτοι τήν εξωσιν των Σικελών εκ Μακεδο- νίας υπό του Αλεξίου Βρανά τῷ 1185, 7 Νοεμβρ. και τήν ήρσιν αυτών εν τῇ πεδιάδι του Δημητρίτου περι τον Στρυμόνα τουτο κατακρίνεται και εκ του κατωτέρου, ένθα λέγει ότι 15 έτη μετά τό γεγονός τουτο ήρξατο ή σταυρο- φορία.

κείνης και καταχρώμενοι τās συνεισφοράς του χριστιανικού κόσμου, ως προσήνεγκεν υπέρ του ιεροϋ πολέμου, διευθύνητε άπρυσδοκήτως εις Κωνσταντινούπολιν, ήν κατελάβετε παρὰ τό δημόσιον δίκαιον, και παρὰ τήν ευσεβῆ ελπί- δα των εντίμων πολιτών του ήμετέρου έθνους. Αὐτόθι δε άνηγορεύσατε δύο ή τρεΐς αυτοκρά- τορας, ών εις δια τής κεφαλῆς του εξιλέωσε τό έγκλημα τής άρπαγῆς. Όταν δε ή αυτοκρατορία ήμων ήρξατο αίσθανομένη τήν όρμην των όθωμανικών όπλων, εάν ήκούετε τήν φωνήν τής πολιτικής και τής θρησκείας ήθέλατε συνενώσει τās δυνάμεις ή- μων προς τās ήμετέρας όπως καταστρέψητε εν αὐτῇ τῇ πηγῇ αὐτου κακόν, όπερ δι' ήμάς θά έχη όλεθριωτάτας συνεπίας. Ίδου δε τί επράξατε υπέρ ήμων. Οί Γενουή- σιοι έχορήγησαν εις τον Μουράτ Α' πρό 308 έτων' πλοικ προς διάβασιν του τουρκικού στρα- του εις τήν Ευρώπην, προσάψαντες αιώνιαν κη- λίδα εις τό χριστιανικόν όνομα. Αί συνομοσίαι ήμων και αί φατριαι άφῆρσαν και αὐτήν τήν βοήθειαν από τους ήμετέρους ήρωας. Και τότε δε, ότε επιστεύσαμεν ότι άνεύρομεν τον μόνον ήμων έλευθερωτήν εις τό πρόσωπον του Σκεν- δέρμπεη, ο πάπας Πίος Β', ο όποιος είδεν ότι ο άνήρ είχε θέσει εις τήν πλαστιγγα τήν τύχην των Όθωμανών, διέκοψε τās προόδους αὐτου και δέν ήδυνήθη να ήσυχάση ειμή άφοϋ απέτρεψεν αὐτον του ιεροϋ πολέμου, και έφερον εις Ίτα- λίαν, όπως αναμίξη εις τās έριδας των χριστι- ανών σκοπός δε ήτο όπως διώξη τους Γάλλους εκ τής Νεαπόλεως. Μετά τινα χρόνον πόσον αναξίως υπεδέχθητε και άνάνδρος μεταχειρίσθητε τον πρίγγιπα Ζιζιμ, πρωτότοκον υιον του Μωάμεθ Β', του προστάτου τής ήμετέρας πόλεως; Αὐτός ο δυστυχῆς Ζι- ζιμ, άπομακρυνθείς του κράτους υπό στάσεως στρατιωτικής, έτρεξεν εις Ευρώπην, έτοιμος ν' ανοίξη εις τά όπλα ήμων τους κόλπους τής Τουρκίας. Σεις όμως ένοχοι ένώπιον τής Χρι- στιανωσύνης ου μόνον κατεφρονήσατε τήν πρό- σφορον αὐτήν ευκαιρίαν, άλλ' εις τήν νοθρό- τητα προσεθέσατε τήν άπιστίαν, διαφθείραντες τον άτυχῆ αὐτον πρίγγιπα δια φαρμάκου. Προς τιμήν σας δέν αναφέρω τους μνημονεύοντας τό τοιοϋτον συγγραφείς. Οϋτω δε ήπατήσατε τήν Ελλάδα, ήτις άνέμενε τήν έλευσίν του, και ή- τις εθεώρει αὐτον ως τήν μόνην πηγῆν τής ά- ποκαταστάσεώς της: ήπατήσατε δε και τους Τούρκους, τους άνήκοντας εις τήν μερίδα του. Οί δε Όθωμανοί πρίγγιπες άνακημνησκόμενοι τό πάθημα του Ζιζιμ, ουδέποτε επ' ουδενί κα- ταδιώξει θά σπεύσωσι να έλθωσι προς ήμάς. Ός προς ήμάς δε παρατηρούμεν ότι δέν λεί-

1. Είς τον Μουράτ Β' τῷ 1444 παρεχώρησαν οί Γενουή- σιοι ή οί Ένετοί πλοικ.

πει ή άνδρεία, άλλ' ή ώρα ή κατάλληλος. Η άνδρεία του ήμετέρου Έθνους δέν εξέκλινε τής αρχικής αὐτῆς αξίας: μήπως έτι και νυν στρα- τοί Έλληνικοί δέν μάχονται κατά των στρατών σας και δέν υποτάσσουν τās επαρχίας σας; Δέν δύνασθε ν' άρνηθῆτε ότι οί όθωμανικοί στρα- τοί δέν συνίστανται εκ των παιδων τής φυλῆς ήμων, από των όποιων τό όνομα Γενίτσαρος δέν άφαιρεί τό δικαίωμα τής ελληνικής καταγω- γῆς, και δέν καταστρέφει τήν δύναμιν των φυ- σικών ιδιοτήτων τής γενέσεως. Και εκ τίνος χώρας κατάγεται ο Σουλτάνος άφ' ής έρ- των γενεών εγκατέστησαν οί Τούρκοι εν Κων- σταντινουπόλει; μήπως συνήθεστατα Έλληνί- δες δέν έδωκαν διαδόχους του θρόνου; Δέν ά- νατρέχουμεν εις παλαιότερους χρόνους: αὐτή ή Χουνκιάρ-Αζακί, ή ή πρώτη Σουλτάνα τής αυ- τοκρατορίας, ήτις είναι σήμεραν τό μόνον άν- τικείμενον των έρώτων του Μωάμεθ Δ' και μή- τηρ του μικροϋ πρίγγιπος, θν θεωρούμεν σή- μερον ως διάδοχόν του, είναι εκ γενετῆς Έλ- ληνίς, αιχμαλωτισθείσα κατά τήν λεηλασίαν τής Ρεθύμνης τής Κρήτης πρό είκοσι και ένός έτων. Έν σχεδόν ειμεθα έθνος του αὐτου αίμα- τος επήλθε και ενταύθα ότι εις τους Σάξωνας και Αγγλους, τους Γότθους και Ίσπανους, εις τους Γαλλάτας και τους Φράγκους. Και άν ο Θεός ήθελεν ευδοκήσει ν' άσπασθώσιν οί Τούρκοι τον χριστιανισμόν, και οϋτω να παύση ή διαφορά αὐτη των θρησκευμάτων, ή επενεγκούσα και δια- φοράν ήθων άσυνδιαλλάκτων, δύναμεθα να εί- πωμεν ότι ο αυτοκράτωρ των Έλλήνων είναι έτι και νυν ισχυρότερος των πρώτων αυτοκρα- τήρων τής Κωνσταντινουπόλεως. . . . Λέγετε ότι ο Θεός θέλει να σας τιμωρήση δια των δυσπραγιών αίτινες επέρχονται καθ' ήμων. Βελτιώσατε έαυτους. Διότι λοιπόν δέν κατευ- νάζετε τήν όργην του υπήκοντες εις τό προστάγ- ματά του. Σεις όμως ουδέποτε θέλετε συνεισθῆ. Ημεΐς δ' εν τῷ δικίῳ ειμεθα έρωτώντες ή- μάς που είναι ο μέγας εκείνος νοός και ή ιδιά- ζουσα εκείνη αξία, ή ήμας ύψούσα υπεράνω των Έλλήνων; — Ταϋτα ειπόντος του καλογήρου, ο διδάσκα- λος λαμβάνει τον λόγον και άπευθυνόμενος προς ήμάς, — Παρέλειψεν, είπε, να σημειώση τι ήμι- λων περι τής άνδρείας των Γενιτσαρών Έλλή- νων. Έάν ήθέλαμεν να προξενήσωμεν πάταγον περι τής άνδρείας των Έλλήνων, ήρκει να μνη- μονεύσωμεν τριών εκ των σημερινών ήμων ή- ρώων, των ή άνδρεία και ή τόλμη ανεφάνη εις τον πόλεμον τής Κρήτης, οίον του Ζουμπι (Σήφη), του Βελσάμου και του Κκαλάμου: οί δύο πρώτοι είχον τήν διοίκησιν ένός συντάγματος, ο έτερος δε τον τίτλον λοχαγού. Και οί τρεΐς υπηρέ- τησαν τους Ένετους μετά τασούτου θάρρους

καὶ φρονήσεως, ὥστε ἐφῆλκυσαν τὸν θυμασμὸν καὶ τῶν Τούρκων καὶ τῶν Χριστιανῶν. Πληροφόρηθητε περὶ αὐτῶν, ἐὰν ἐπισκεφθῆτε τὴν Κρήτην.¹

Ἡ ἐκπληξίς ἦν παρήγαγεν ἡ ἀπολογία αὐτῆ τῶν Ἑλλήνων εἰς ἡμᾶς ἦτο μεγίστη, τοσοῦτο μάλλον, διότι ὑπελάβομεν ἐκ τῶν προτέρων τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ὡς ἄγαλμα. Ἐταπεινώσε τὴν σοφὴν ἡμῶν δμήγουριν, ἥτις ἐξήτησε παρ' αὐτοῦ συγγνώμην ἐπὶ τῇ ἀδίκῃ ἐκτιμήσει τῆς ἀξίας τῆς νέας Ἑλλάδος. Ὁ ἕξοχος αὐτὸς ἀνὴρ ὠνομάζετο Δαμασκηνὸς ἱερομόναχος, περὶ τοῦ ὁποῦ καλῶς εἶχε κρίνει προηγουμένως ὁ Βερταλδῆ. Ὁ Δαμασκηνὸς ἐβεβαίωσε ἡμᾶς ὅτι διὰ παρομοίων λόγων ἀντιπροσέτασσετο κατὰ τῆς μεγαλαυχίας πολλῶν περιηγητῶν. Καὶ ἐὰν συνεχέστερον ἐβλεπε τοιοῦτους, ἡ τιμὴ τῆς Ἑλλάδος ἤθελεν ἀνορθωθῆ. . . . .

Ὁ Δαμασκηνὸς ὠμίλει τὴν ἑλληνικὴν ὁρθῶς, τὴν τουρκικὴν, τὴν λατινικὴν καὶ τὴν ἰταλικὴν, διέφυγον δὲ τῆς γλώσσης αὐτοῦ καὶ τινες λέξεις τῆς γαλλικῆς. . . . . Εἶναι φίλος στενῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις Βενεδικτίνου πάτερ Σιμών, καὶ εἰς τῶν νῦν καθηγητῶν τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς θεολογίας ἐκ μετριοφροσύνης δὲ δὲν ἐμνημόνευσε προηγουμένως ἐαυτοῦ. Οἱ ἕτεροι δύο εἶνε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὁ Δημήτριος Βενιζέλος. Ἐπειδὴ δ' αἱ γνώσεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἶναι περιορισμέναι, τὰ μαθήματα αὐτοῦ περιορίζονται εἰς χριστιανικὰ συμβουλὰς. Ἐκαστος διδάσκει κατ' οἶκον, λαμβάνων διδάκτρα τὴν ἐθελουσίαν προσφορὰν τῶν φοιτῶντων μαθητῶν.

Ἀποχωρισθέντες τῶν καλογῆρων καὶ τοῦ διδασκάλου μετὰ ἀπέριους φιλοφροσύνας ἠκολούθησαμεν τῷ ὁδηγῷ ἡμῶν ἐλθόντι εἰς ἀνεύρεσίν μας, ὁ ὁποῖος ὠδήγησεν ἡμᾶς εἰς τὴν Πύλιν τοῦ Διπύλου.

Οἱ σύγχρονοι ἐπικριταὶ τοῦ Guillet, μετὰ τῶν ἄλλων ἐπικρίσεων αἱ ἐπὶ ἡμεῶν κατὰ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ, ὧν πολλὰ βάζει εἶχον πάθος καὶ φθόνον, ἔρριψαν τὰ βέλη των καὶ ἐπὶ τῆς ἀπολογίας ταύτης· ὁ δὲ Guillet ἀπολογούμενος ἐν τῷ προοίμῳ τῆς β' ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου του λέγει, ὅτι τὴν ἀπολογίαν ταύτην εἶχεν ὑπ' ὄψιν του ὅτε ἔγραψεν, ὅτι πολλάκις ἔσως μετεχειρίσθησαν αὐτὴν οἱ ἐν Ἀθήναις λόγιοι καὶ ὅτι εἶναι τι πραγματικόν· ἡ δὲ ἄλλως δὲ αὐτὸν μεγάλη τιμὴ ἂν ἠδύνατο νὰ μαντεύσῃ ἢ νὰ ἐφεύρη τοιοῦτους λόγους ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων· τοιοῦτόν τι ὅμως δὲν ἐγένετο, ἀλλὰ καλῆ τῇ πίστει μετέφερον εἰς τὴν γαλλικὴν ὅ,τι εἶχεν ὑπ' ὄψιν του. Καθὰ δὲ ἀνωτέρω παρετηρήσαμεν ὁ Guillet ἔκμαε καλὴν χρῆσιν καὶ ἐν-

1. Περὶ τούτων ὁ Guillet εἰς τὸ περὶ Κρήτης λέγει (σελ. 451): «Οἱ ἀνδρεῖοι συναγματάρχαι Ζυμπὶ καὶ Βάλσαμοι καὶ ὁ λοχαγὸς Κάλλαμος, . . . ὧν ἡ διηγηθῶ μίαν ἡμέραν τὰ ἔργα, ἦσαν Σφακιανοί.»

τιμον τῶν διαφόρων πηγῶν, αἱ εἶχεν εἰς χεῖράς του, οὐδὲν προσέθεσας ἢ δημιουργήσας, ἀλλὰ μόνον καταγράψας ὅ,τι εὑρε σχετικὸν εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς.

Τὸ καθ' ἡμᾶς, ἐκ πολλῶν λόγων τεκμαιρόμενοι, παραδεχόμεθα ὅτι ἡ ἀπολογία αὐτῆ εἶναι προῖον τῶν σκέψεων Ἑλλήνων λογίου ἀνδρός· αἱ ἐν αὐτῇ σκέψεις καὶ γνώμαι πολλάκις καὶ εἰς μεταγενεστέρους χρόνους ἐπανελήφθησαν· φαίνεται δὲ νὰ ἐγράφη ὑπὸ τινος τῶν ἐν Ἀθήναις κληρικῶν λογίων καὶ διεκονιῶθη εἰς τοὺς ἐν τῇ πόλει διαμένοντας καπουτσίνοους, πρὸς τοὺς ὁποῖους συνεδέοντο διὰ φιλικῶν σχέσεων.

Ἄν ὁ ἱερομόναχος Δαμασκηνὸς εἶναι ὄντως πραγματικὸν πρόσωπον ἢ μὴ δὲν δυνάμεθα ἀλλοθεν νὰ βεβαιώσωμεν· ὁ Babin δὲν ἀναφέρει τὸ ὄνομά του, ὁ Guillet ὅμως καὶ ἄλλα μνημονεύει τοῦ ἀνδρός ὡς δόντος αὐτῷ ἄλλας πληροφορίας ἱστορικὰς περὶ Ἀθηναίων, καὶ ὡς ἐφημερίου τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς ἐκκλησίας, ἥτις τότε ἦτο ἡ παρὰ τὴν νῦν μητρόπολιν ἐκκλησία.

Ὡς πρὸς αὐτὴν δὲ ταύτην τὴν ἀπολογίαν παρατηροῦμεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ κρίνωμεν αὐτὴν αὐστηρῶς· ἀρκεῖ ν' ἀνατρέξωμεν εἰς τοὺς χρόνους καθ' οὓς ἐγράφη, χρόνους δουλείας καὶ παθημάτων, καθ' οὓς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος οὐδεμίαν διέβλεπεν ἐλπίδα σωτηρίας εἰς ἐαυτὸ, καθ' οὓς ἠσθάνετο μὲν ὅτι ἠδύνατο νὰ διαπράξῃ τι, ἔχον τὴν συνδρομὴν τῶν εὐρωπαϊῶν, ἐβλεπε δὲ αὐτοὺς ἀκίνητους καὶ ἀναίσθητους εἰς τὰ παθήματα τῶν Χριστιανῶν, ὅπως κατανοήσωμεν καὶ τὴν σφοδρότητα τῆς ἐκφράσεως καὶ τὴν ἐνιαχοῦ διαφαινομένην μεγαλαυχίαν. Περὶ τῶν ἐν τῇ ἀπολογίᾳ ἱστορικῶν παραδειγμάτων, κυρίως δὲ τῶν φιλοσοφικῶν δοξασιῶν, ἐνθα φαίνεται μικρά τις ἀντίφασις ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν περιπατητικῶν καὶ σχολαστικῶν, δὲν εἶναι βεβαίως ἐνταῦθα ὁ τόπος νὰ γράψωμέν τι.

Ὡς πρὸς τὸ σύγγραμμα δὲ τοῦ Guillet, σημειοῦμεν ἐν γένει ὅτι καίτοι δὲν φέρει τὸν τύπον τῆς ἀκριβείας ἐνιαχοῦ καὶ τῆς ἐντελοῦς ἐρεύνης καὶ παρατηρήσεως, εἶναι πηγὴ πολλῶν πληροφοριῶν περὶ τῆς ἱστορίας καὶ τοπογραφίας τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τοὺς Τούρκους, ἀξία νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τοῦ μέλλοντος ποτε νὰ γράψῃ ἐκτενῆ ἱστορίαν τῶν Ἀθηναίων, ἀξίαν τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς πόλεως ταύτης.

A. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ.

Ο ΝΑΥΑΡΧΟΣ ΠΑΠΠΑΧΡΗΣΤΟΣ

Τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους 1828 ὁ Αὐτοκράτωρ Νικόλαος, ἐλθὼν εἰς Βάρνην, κατεχομένην τότε ὑπὸ Ῥωσικαῦ στρατοῦ, ἀπέπευσεν ἐκεῖθεν ἐπὶ πλοίου ἱστιοφόρου, διευθυνόμενος εἰς Ὁδησσόν. Κατὰ τὸν πλοῦν τρικυμία φοβερὰ ἐ-

κρηγῆσα ἤγαγεν ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς τὸ κομίζον τὸν Αὐτοκράτορα πλοῖον. Ἡ τρικυμία ἦν πράγματι ἐξ ἐκείνων τῶν ἐκτάκτων καὶ σπανίων ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ Μικρῇ Θαλάσσει τρικυμιῶν. Ἐνθεν μὲν λυσσώδης καταιγίς, ὑετὸς μετὰ χιόνος, ψῦχος δριμύς καὶ παχυτάτη δμίχλη, ἐνθεν δὲ ἡ παρουσία τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀναμειγυρομένου εἰς τὴν τοῦ πλοίου κυβερνήτην καὶ δίδοντας διαταγὰς, οὐχὶ τὰς καταλληλοτέρας, παρέλυε πάσα· τὰς προσπαθείας τοῦ τε πληρώματος καὶ τῶν κυβερνῶντων. Ἐπὶ τινὰ χρόνον οὐδεὶς τῶν πλεόντων ἐγίνωσκε πῶς τὸ πλοῖον, παραδοθὲν εἰς τὴν διακρίσιν τῶν ἐξακριωθέντων στοιχείων, ἐφέρετο, ὅτε αἴφνης μετὰ φρίκης ἀνεγνώρισαν ὅτι παρεθίγον τὴν ἀκτὴν οὐχὶ μακρὰν τοῦ στομίου τοῦ Βισπόρου. Φοβερώτερος ἀπέβη ὁ κίνδυνος τότε, διότι τὸ πλοῖον ἢ θὰ κατεσυντριβέτο μετ' ὀλίγον ἐπὶ τῶν βράχων τῆς ἀφιλοξένου ἐκείνης ἀκτῆς, ἢ, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς προκειμένης ἀπωλείας, θὰ ἠναγκάζετο νὰ ζητήσῃ σωτηρίαν ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ Βισπόρου, ὅπου ἀναποφύετο· θὰ ἠχμικλωτίζετο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. Ὁ Αὐτοκράτωρ εἶχεν ἀποβάλλει πᾶσαν ἐλπίδα σωτηρίας. Διὸ ἀφοῦ εἰς πολλοὺς τῶν περὶ αὐτὸν ἔδωκεν ἰδιοχείρως συντεταγμένην τὴν τελευταίαν του θέλησιν, ἀφορώσαν τὴν τοῦ θρόνου διαδοχὴν, ἐπὶ σκοπῷ ὅπως ὁ σωθεὶς παρὰ ἐμψυγῆς ταύτης ὅπου εἶδε, διέταξε τὸν πλοίαρχον νὰ εἰσορμηθῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ τυχούσης ἀνάγκης νὰ ἀνατινάξῃ τὸ πλοῖον εἰς τὸν ἀέρα.

Τότε ἀξιωματικὸς τις τοῦ ναυτικοῦ ἐκ τῶν κατωτέρων τοῦ πλοίου, Παππαχρήστος καλοῦμενος καὶ Ἑλλήν τὸ γένος, σταθεὶς μετὰ παρησίας ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος λέγει: «Μεγαλειότατε! ἀναλαμβάνω ἐγὼ τὴν ὑπόσχεσιν νὰ σώσω τὸ πλοῖον, ἐγγυώμαι δὲ νὰ ἀποφύγω καὶ τοὺς βράχους τούτους καὶ συνάμα τὴν ἐπικρημμένην ἄλωσιν, ἂν ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης εὐδοκήσῃ νὰ διατάξῃ ὅπως ἐγὼ μόνος κυβερνήσω τὸ πλοῖον μέχρι τοῦ πρώτου Ῥωσικοῦ λιμένος.» Ὅτε δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ, ὑποχωρήσας εἰς τὴν αἴτησιν τοῦ αὐθάδους ἀξιωματικοῦ ὠνόμασε τοῦτον πλοίαρχον, καὶ ἔδωκεν ἀμέσως τὰς ἐπὶ τούτῳ διαταγὰς, «Τώρα, ὡς Κυβερνήτης, ἐκφρανεὶ ὁ ἀρτιχειροτόνητος αὐθαδέστερον, τώρα ἀπαιτῶ νὰ κατέλθῃ ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης μεθ' ὅλης τῆς συνοδίας Τῆς εἰς τὰ ἐνδοτέρω δωμάτια καὶ νὰ μὴ ἀποχωρήσῃ μέχρι δευτέρου μου διαταγῆς.» Τοῦ δὲ Αὐτοκράτορος δυσπειθήσαντός πως: «Μεγαλειότατε, παρετήρησε γειωνυῖα τῇ φωνῇ ὁ Παππαχρήστος, εἶμαι Κυβερνήτης τοῦ πλοίου κατὰ διαταγὴν τοῦ Αὐτοκράτορος, αἱ δὲ διαταγαὶ τοῦ πλοίαρχου ἐκτελοῦνται ἀνεγκλήτως καὶ ἐνακαρεῖ.» Ἐπὶ τοιαύτη ἐλευθεροστομίᾳ ὁ ἱπποτικὸς Νικόλαος, δούς μὲ τὴν δεξιὰν τὸ νεῦμα τῆς στρατιωτικῆς εὐ-

λαθείας, κατῆλθεν εἰς τὰ δωμάτια, μεθ' ὅλων τῶν ἀκολουθῶν του.

Τότε ἤρξατο ὄντως τιτανικὴ κατὰ τῶν στοιχείων πάλη. Ἀξιωματικοὶ τε καὶ ναῦται, ἐμψυχωθέντες ἐκ τοῦ θάρρους, τῆς πεποιθήσεως καὶ τῆς ἀταραξίας τοῦ Παππαχρήστου, ἐτέλουν θαύματα καρτερίας καὶ αὐταπαρνήσεως ὑπὸ τὸν νέον τοῦ πλοίου κυβερνήτην. Μετὰ πολὺν ἀγῶνα κατώρθωσεν ὁ Παππαχρήστος νὰ ἀπομακρυνθῇ τῆς ξηρᾶς, πρὸς δὲ τὴν νύκτα ἐδυνήθη νὰ δώσῃ εἰς τὸ πλοῖον καὶ τινὰ τακτικὴν ὁπωσοῦν διεύθυνσιν. Ἐν τούτοις ἡ τρικυμία ἐξηκολούθει μαινομένη καθ' ὅλην τὴν νύκτα.

Τὴν ἐπαύριον ἐπῆλθε μικρὰ τις ὕψις, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ δυσανασχέτων ἐν τοῖς δωματίοις καὶ θέλων νὰ ἀναβῆ ἐπὶ τὸ κατὰστρωμα, ἐστειλε νὰ ζητήσῃ ἐπὶ τούτῳ τὴν ἀδειαν ἀπὸ τῶν κατὰ Πάπαρ, ὡς ὠνόμασε τὸν Παππαχρήστον. Ἄλλ' οὗτος δὲν τῷ ἐχορήγησε τὴν ἀδειαν, εἰπὼν ὅτι ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, αὐτὸς ἐκεῖνος θὰ προσκαλέσῃ τὸν Αὐτοκράτορα ἐπὶ τὸ κατὰστρωμα. Ἐμεῖς λοιπὸν καὶ ὅλην ἐκείνην τὴν ἡμέραν πεφυλακισμένοι ὁ Νικόλαος. Ἐν τούτοις τὸ θάρρος καὶ αἱ ἠρωϊκῆς τῶν κυβερνῶντων καὶ τῶν ναυτῶν προσπάθειαι ὑπερίσχυον βαθυμῆδον τῆς τρικυμίας αὐτῆς. Ὁ Παππαχρήστος οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐγκατέλιπε τὴν θέσιν του, ὁμοίως καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ναυτῶν, μόνον δὲ περὶ τὸ ἐπόμενον μεσονύκτιον ἐλαττωθείσης ὁπωσοῦν τῆς μεγάλης τοῦ ἀνέμου ὀρμῆς, ἐδυνήθησαν νὰ ἀναπνεύσωσι μικρὸν ὄλοι.

Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν τὸ πλοῖον, ἐκτὸς κινδύνου ἤδη τυγχάνον, ἐλοξοδρομεῖ ὑπὸ ἄνεμον ἠπιώτερον ἐπὶ ἀγρίας ἔτι τὴν ὄψιν καὶ καχλαζούσης θαλάσσης. Τότε μόνον ἀποφασίσας ὁ Παππαχρήστος νὰ ἐγκαταλίψῃ ἐπ' ὀλίγον τὴν θέσιν του κατῆλθε παρὰ τῷ Αὐτοκράτῳ καὶ τὸν προσεκάλεσεν ἐπὶ τὸ κατὰστρωμα, ἀφοῦ πρῶτον ἐξήτησε συγγνώμην διὰ τὴν τολμηρὰν συμπεριφορὰν του. Ὁ Αὐτοκράτωρ εἰς ἀπάντησιν τῷ ἐξέφρασε τὴν μεγάλην Του εὐαρέσκειαν, περιπτυσζόμενος δὲ τὸν σωτήρα του, ὡς τὸν ἀπεκάλεσε τρεῖς, ἠσπάσατο αὐτὸν ἐπὶ τῶν παρειῶν καὶ ἀνῆλθε παιδρὸς ἐπὶ τὸ κατὰστρωμα. Ἐκεῖ ὁ Παππαχρήστος τῷ ἔδειξε τὴν διεύθυνσιν ὅπου κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς του ἔπρεπε νὰ φανῇ τὴν αὐγὴν τῆς αὔριον τὸ Φειδονῆσι, ἐξήκοντα μίλια ἀπέχον τῆς Ὁδησσοῦ. Καὶ ὄντως τὴν ἐπαύριον περὶ τὸ λυκαυγὲς τὸ πλοῖον ἐγκατέλιπεν ὀπισθὲν τοῦ τὴν μικρὰν ἐκείνην ἐρημόνησον, τὴν δ' ἐπιούσαν ἐφάνη καὶ ὁ φάρος τῆς Ὁδησσοῦ. Ὁ Παππαχρήστος προσεκάλεσε τὸν Αὐτοκράτορα ἵνα διὰ τοῦ τηλεσκοπίου ἴδῃ τὸν φάρον, καὶ τότε δεῦτερον ὁ Νικόλαος τὸν ἐνηγκαλίσθη καὶ τὸν κατεφίλησεν, ἀποκαλέσας αὐτὸν σωτήρα του καὶ σωτήρα παντὸς τοῦ πληρώματος. Μετὰ τινὰς ὥρας, τοῦ πλοίου ἀγκυροβολή-

σαντος ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Ὀδησοῦ, ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπεβιβάσθη μετὰ τοῦ Παππαχρήστου, τὸν ὁποῖον ἐκράτησε πλησίον του καθ' ὄλον τὸ διάστημα τῆς ἐν Ὀδησοῦ διαμονῆς του, συμπεριέλαθε δὲ καὶ εἰς Πετροῦπολιν, ὅπου τὸν διώρισεν ἀμέσως κυβερνήτην πλοίου τῆς γραμμῆς.

Ὁ ἀτρόμητος καὶ ἐπιτήδειος ἐκείνος ναύτης ἦτο ἡμιστὰ ἐπιτήδειος αὐλικός. Τραπεζὸς, μετριόφρων, ἀφελέστατος, εἰς τὸ ἄκρον τίμιος δὲν ἐζήτησε νὰ ὠφελῆθῃ τῆς ἐξαιρετικῆς ὑψηλῆς ἐκείνης εὐνοίας, τὴν ὁποῖαν ἠτύχησε νὰ λάβῃ. Ἀρκεσθεὶς εἰς τὴν τακτικὴν ὑπηρεσίαν, ἀπέφυγε πάντοτε τὰς θέσεις ὅπου ἠδύνατο, ὡς τόσοι ἄλλοι, νὰ πλουτίσῃ καὶ ἀκινδύνως νὰ δοξασθῇ. Ὡς ἐκ τούτου ἐτελεύτησε γέρον μὲν ἤδη καὶ μὲ βελθὸν ναύαρχου, ἀλλὰ πάντως ἀφιλόπλουτος, κατὰ δὲ παράδοξον σύμπτωσιν ἀπέθανεν ἐν ταῖς ἀγκάλας αὐτοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Νικολάου.

Ἀποχωρῶν ἐκ τινος ἐν τῷ χειμερινῷ παλατίῳ χοροῦ, ἔπεσεν ἀπόπληκτος, ὅτε κατήρχετο τὴν μεγάλην τοῦ παλατίου κλίμακα. Μυθὼν τοῦτο ὁ Αὐτοκράτωρ ἔσπευσε λίαν τεταραγμένος καὶ λαθῶν εἰς τὰς ἀγκάλας τὸν ἀγαπητόν του γέροντα τὸν ἀνήγαγεν εἰς τὰ ἰδιαιτέρὰ του δωμάτια, ὅπου κατὰ διαταγὴν του ἦλθαν καὶ πάντες τῶν ἀνακτόρων οἱ ἰατροί. Ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη ὁ Αὐτοκράτωρ νὰ σώσῃ τὸ σωτήρ᾽ αὐτοῦ, οὐδὲ κατώρθωσέ τι τῶν ἰατρῶν ὄλων ἢ τέχνης. Ὁ Παππαχρήστος συνῆλθεν εἰς ἑαυτὸν ἐπὶ τινὰ λεπτὰ τῆς ὥρας μόνον, ὅπως ἐννοήσῃ καὶ ἴδῃ τὰς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας του συντόνους προσπαθεῖας τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐξέπνευσε δὲ ἤρεμος καὶ φαιδρὸς ἐπὶ τῶν γονάτων ἐκείνου, ὃν εἶχεν ἄλλοτε διασώσει ἀπὸ θανάτου ἢ ἀπὸ ζωγράφου.

Ὁ Παππαχρήστος ἦν Ἕλληνας ἐκ τῶν εἰς Κριμαίαν ἐξ Ἠπείρου καὶ τῶν νήσων μετὰναστευσάντων Ἑλλήνων ἐκείνων, οὓς ἡ μεγαλοφυῆς Αἰκατερίνη μετὰ τόσης ἐπιτυχίας ἐχρησιμοποίησε. Γνωστὸν ὅτι οὗτοι ἔλαβον μέγα μέρος εἰς τὴν σύστασιν τοῦ στόλου τῆς Μαύρης θαλάσσης, συντελέσαντες μέγαν καὶ εἰς τὴν κατόπιν προαγωγὴν του. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν διέπρεψαν οὐ μόνον ἐπὶ ἐντίμῳ ὑπηρεσίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀνδρίᾳ ἐν πάσαις ταῖς κατὰ τῶν Τούρκων ναυμαχίαις, ἐν αἷς ὁ Ῥωσικὸς στόλος τοῦ Εὐζεΐνου ἠρίστευσε. Σήμερον δ' ἀκόμη λείψανά τινα τῶν κλεινῶν ἐκείνων τῆς Ἑλλάδος τέκνων, ὡς Ὁρᾶς, ὁ Κουμάνης, ὁ Μαγκανάρης, τιμῶσι τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα ἐν τῇ ναυτικῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ῥωσσίας.

Εὐτυχῆσαμεν νὰ ἴδωμεν τὸν Παππαχρήστον ἐν Πετροῦπόλει, ὀλίγους μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου του. Ἦν μικρὸς τὸ ἀνάστημα, γλυκὺς τὴν ὄψιν καὶ ἀπλούστατος τοὺς τρόπους. Ἠγάπη περιπαθῶς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐσεμνύνετο ἐπὶ τῇ Ἑλληνικῇ του καταγωγῇ. Ὁ Παππαχρήστος εἶ-

χε δύο τέκνα· ἓνα υἱὸν καὶ μίαν θυγατέρα, τῶν ὁποίων ἀγνοοῦμεν τὴν τύχην.

Πολλὰς γενεὰς σκέψεις τὸ ἐπεισόδιον ὅπερ ἀτελῶς ἐνταῦθα ἐξέθημεν, ἀξιοπαρατήρητος δὲ ἡ μυστηριώδης αὐτοῦ σύμπτωσις. Κατώτερος τις ἀξιοματικός δι' ἀρξενωποῦ παρρησίας, διὰ τόλμης ἀσυνήθους, ἐπιβάλλων καὶ εἰς τὸν δεσποτικώτερον τῶν δεσποτῶν τὴν θέλησίν του, σώζει τὸν ἄνδρα, ὅστις ἐμελλε μετ' ὀλίγον νὰ σώσῃ ἐν Ἀδρικνουπόλει τὸν ναυαγοῦντα ἑλληνικὸν λαόν. Ὅποια πραγμάτων μεταβολὴ ἐν τῇ Ῥωσίᾳ καὶ τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ, χάρις τοῦ θάρρους καὶ τῆς εὐτολμίας ἐνὸς ἀφελεστάτου ναύτου!

Ἐν Λιδόρνω.

Π. Γ.

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΟΥ ΒΑΝΔΥΚ

[Ἀντώνιος Βανδύκ (Van Dyck), διάσημος ζωγράφος τῆς φλαμανδικῆς σχολῆς, ἐγεννήθη ἐν Ἀμβέρσῃ τῷ 1599, ἀπέθανεν ἐν Λονδίῳ τῷ 1641.]

Ἱστορικὸν ἀνεκδοτόν.

Ἐν μιᾷ τῶν ἐκτεταμένων αἰθουσῶν τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Λονδίνου Ἀγίου Ἰακώβου καὶ ὑπὸ τοῦ ἐκ δαμασκηνῶ ὑφάσματος ἐστολισμένους τοίχους, ὄμιλος ὠραίων καὶ νεαρῶν γυναικῶν περὶ χειροτεχνήματα καὶ κομφοτεχνήματα καταγινόμενων ἀνέμενον εὐθύμως συνδιαλεγόμεναι τὴν ἔγερσιν τῆς βασιλίσσης.

Ἦσαν αἱ ἐπίτιμοι αὐτῆς κυρία· μόνη δὲ διὰ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς σοβαρότητός της ἐπεσκίαζε τὰς λοιπὰς ἢ δούκισσα δ' Ἀλβυ, ἡ μεγάλη κυρία.

Μεταξὺ τῶν νεανίδων τούτων ἡ νεώτερα διεκρίνετο ἐπὶ τῇ ἀπλότῃ τῆς ἐνδυμασίας καὶ τῇ σεμνότητι τῶν βλεμμάτων.

Ἦτο κόρη τινὸς τῶν πλουσιωτέρων οἰκογενειῶν τῆς Σκωτίας· ὁ πατὴρ της, ὁ λόρδος Ρουθβεν, εἶχε σπουδαίαν περιουσίαν καὶ οἰκότητα ἐπιβαρύτερον τοῦ χρυσίου του. Ἡ Δόλλυ, οὕτως ὠνομάζετο, πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἐλθεῖ εἰς τὴν ἀγγλικὴν αὐτὴν ἵνα μένουσα παρὰ τῇ βασιλίσσῃ τελειοποιήσῃ τὴν θρησκευτικὴν ἀγωγὴν, ἣν εἶχε λάβει ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ. Κεκλεισμένη δὲ καὶ μονάζουσα ἀνέπτυσσε τὴν ψυχὴν της, φύσει βέπουσαν πρὸς πᾶν σοβαρὸν, καὶ τὸ ὠραῖον ἀνεζωπύρου τὴν τρυφεράν καὶ εὐαίσθητον αὐτῆς καρδίαν.

Δέκα ἐσήμανε τὸ μέγα ὠρολόγιον τῆς αἰθούσης καὶ ὄλων τὰ βλέμματα ἐστράφησαν πρὸς τὴν θύραν.

— Πολὺ ἀργεὶ νὰ ἔλθῃ, εἶπον πολλὰ συνάμα φωναί. Ταυτοχρόνως δ' ὁ θεράπων ἀνήγγειλε τὸν ζωγράφον Βανδύκ.

Ὁ νεαρὸς μαθητὴς τοῦ Ρουθβεν, ὅσον καὶ ἂν ἦτο ἐξησκκίμενος εἰς τὴν θέαν τοῦ ὠραίου, δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ κίνημα θαυμασμοῦ καὶ ἐκπλήξεως βλέπων ἑαυτὸν ἐν μέσῳ τόσων ὠραίου κύκλου.

Ἡ δούκισσα δ' Ἀλβυ, παρατηρήσασα τὴν ἀμηχανίαν τοῦ νεανίου, προσεπάθησε νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ ἐκ τῆς ταραχῆς του καὶ τῷ εἶπε·

— Λέγουσιν ὅτι εἶσθε μεγαλοφυῆς, ἀγαπητὲ κύριε.

— Μὲ τιμᾶτε παραπολὺ, κυρία δούκισσα· οἱ λέγοντες ταῦτα μὲ κρίνουσι ἐκ τῶν προτέρων, διότι μέχρι τοῦδε δὲν παρήγαγον τίποτε ἀκόμη ἐπιβεβαιούσιν τοῦτο.

Ἡ Δόλλυ, ὑπερήφανος ὡς Σκωτὶς, ἠρυσθίασεν ἐξ ἀγανακτήσεως διὰ τὸ προπετὲς ὕφος τῆς δούκισσης· ἠὲ χαριστήθη δὲ διὰ τὴν ἀπόκρισιν τοῦ νεαροῦ ζωγράφου καὶ προσήλωσεν ἐπ' αὐτοῦ τοὺς γλυκεῖς ὀφθαλμούς της· ὁ νεανίας τὴν ἐνόησε καὶ τὴν ἠὲ χαρίστησεν ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας του.

— Καλὰ, καλὰ! Ὅθ' ἴδωμεν, εἶπεν ἡ δούκισσα, διότι ἡ βασιλίσσα ὁθ' ἀς δοκιμάσῃ ἐντὸς ὀλίγου ἢ αὐτῆς Μεγαλειότης ὁ ἀνακαινίσῃ τὰς ζωγραφίας τοῦ παρεκκλησίου της· ὁθ' ἔγῃτε πολλὴν ἐργασίαν. Καὶ τὸν μὲν χειμῶνα σὰς παραχωρεῖται εἰς κατοικίαν τὸ μέγαρον Βλεσφόρδ, παλαιὸν μοναστήριον τὸ ὁποῖον φαίνεται ἐντεῦθεν· ὁθ' ἦσθε ἐκεῖ ἐλεύθερος καὶ μεμονωμένος. Τὸ θέρος δὲ σὰς παραχωρεῖται ὁ πύργος Ἐλτάϊμ. Ἐπὶ πλέον δὲ ὁθ' ἔγῃτε μισθὸν τακτικὸν ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ κράτους. Εἶναι ἀρκετὰ αὐτὰ εἰς ἓνα καλλιτέχνην πιστεύω.

— Ἡ τέχνη εἶναι τι ὑψηλόν, τὸ ὁποῖον δὲν πληρόνεται, κυρία δούκισσα, καὶ ἂν κατεῖχον τὴν ἐν καλλιτεχνίᾳ μεγαλοφυῆαν, ὅπως διακαῶς ἐπιθυμῶ, αἱ εὐνοιαὶ τὰς ὁποίας μεγαλαυχοῦσα μοὶ ἀπαριθμεῖτε δὲν ὁθ' ἦσαν ἀρκεταὶ νὰ ἐξαγοράσωσι τὸν χρωστῆρά μου.

— Ὁραϊότατα, εἶσθε ὑπερήφανος καὶ εἴμεθα μεγαλόφρονες· οὐχ ἦττον τὰς τιμὰς αὐτὰς ὁθ' ἀπολαύσητε ὑπὸ ἓνα ὄρον· ἡ βασιλίσσα ὁθ' ἀς ἀνακρῶσῃ ζωγράφον της, ἂν θραβευθῆτε εἰς τὸν διαγωνισμὸν τὸν προταθέντα εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς Ῥώμης. Πρόκειται περὶ τῆς κεφαλῆς τῆς Παναγίας.

— Καλῶς, κυρία· ἀλλ' ἂν ἡ προστασία τῆς βασιλίσσης εἶναι ὑπ' αὐτὸν τὸν ὄρον, φοβοῦμαι μήπως δὲν τὴν ἀποκτήσω.

— Διατί;

— Διότι δὲν ὁθ' θραβευθῶ, ἀπήντησεν ὁ Βανδύκ μετὰ ὀλίψεως, ἣτις ὑπεισήληθεν εἰς τὴν καρδίαν τῆς Δόλλυ καὶ ἐξεδηλώθη ἐπὶ τοῦ εὐμόρφου προσώπου της.

— Καὶ διατί ἀρνεῖσθε τὴν τιμὴν ταύτην; δὲν ἔχετε πεποιθήσιν εἰς ἑαυτὸν;

— Ὅχι, κυρία, ἀλλὰ πῶς νὰ παραστήσω ὅπως πρέπει τὴν μητέρα τοῦ Σωτῆρος; δὲν ἔχω πρότυπον.

Προφέρων τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις προσήλωσε τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς Δόλλυ.

— Παντοῦ ἐζήτησα ἀλλὰ ματαίως τὴν οὐρανίαν αὐτὴν μορφήν. Οὐδεμία περιέκλειε τὴν μυ-

στικὴν ἐκείνην ἀγνότητα τῆς ψυχῆς τὴν ἀνατέλλουσαν ἐν τῷ βλέμματι, οὐδεμία εἶχε τὸ γλυκὺ ἐκεῖνο καὶ ἐκπληκτικὸν κάλλος τὸ φανερούμενον ἐν ἐκάστη τῶν κινήσεών της.

Πᾶσαι αἱ νεανίδες ἠγείραν συγχρόνως τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὸν Βανδύκ· τὸν εὗρον εὐγενῆ καὶ ὠραῖον! Καὶ πράγματι, τὸ εὐρὸ καὶ καθαρὸν μέτωπόν του ἠκτινοβόλοι· ἐκ μεγαλοφυῆς.

— Ἀλλὰ μοὶ φαίνεται, κύριε ζωγράφε, ὅτι δὲν σὰς ἐλλείπουν πρότυπα.

— Ναι, ὠραῖαι γυναῖκες τὰς ὁποίας πληρώνομεν. Ἀλλ' οὐδεμία ἐξ αὐτῶν δύναται νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν εὐπρέπειαν καὶ τὴν ὠραιότητα ἐκείνην ἣτις προσέβαλε τὰ βλέμματά μου. Φεῦ! ἡ γυνὴ τὴν ὁποῖαν εὗρον, ἡ γυνὴ τὴν ὁποῖαν χρειάζομαι, εἶναι εὐγενῆς ἣτις δὲν ὁθ' ἀκατεδέχεται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον εἰς ἓνα πτωχὸν καλλιτέχνην.

Καὶ ταῦτα λέγων, ὕψωσε πρὸς τὴν Δόλλυ ὀφθαλμούς φλογερούς. Ἡ νεανὶς ἠσθάνθη τὸ βλέμμα καὶ ἐταράχθη· πᾶσαι δ' αἱ σύντροφοὶ της παρετήρησαν τὸ βλέμμα τοῦτο, καὶ ἐν τῇ ἀγανακτήσει τῶν ἐνόησαν ὅτι περὶ τῆς Δόλλυ ἐλάλει ὁ ζωγράφος.

Ἡ γράττα δούκισσα οὐδὲν παρατηρήσασα, τῷ ἀπεκρίθη·

— Καὶ ποία εἶναι ἡ ἐπίσημος αὐτῆς κυρία;

— Αὐτὴ ἡ Παναγία, κυρία.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔχειρετισεν, ἀπέστειλε τελευταῖον χαιρετισμὸν πρὸς τὴν Δόλλυ καὶ προσέθηκεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν δούκισσαν·

— Ἐὰν θραβευθῶ ὁθ' ἐπανίδητε, κυρία, εἰ δὲ μὴ ὁθ' ἐγκαταλείψω τὴν Ἀγγλίαν.

Ὁ Βανδύκ κατέλυσεν ἐν τῷ μεγάρῳ Βλεσφόρδ, κειμένῳ ἀπέναντι τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου.

Ἀμα τοῦ Βανδύκ καταλιπόντος τὰ ἀνάκτορα πασῶν τὰ σκώμματα διηλυθῆσαν κατὰ τῆς ἀτυχῆς Δόλλυ· αἱ φθονεραὶ σύντροφοὶ της τὴν ἔκαμαν νὰ πληρώσῃ ἀκριβῶς τὴν προτίμησιν τοῦ Βανδύκ.

Ἐχωρίσθησαν, ἀλλὰ τῆς Δόλλυ ἡ καρδία εἶχε συνταίβῃ. Μετὰ τὴν ἑσπερινὴν προσευχὴν της τὸ ὄνομα τοῦ καλλιτέχνου ὑπῆρξεν ἡ τελευταία σκέψις της.

Ἦτο μεσονύκτιον· ὁ οὐρανὸς ἔλαμπε διὰ τῶν μυρίων νυκτερινῶν του φανῶν, γλυκὺ φῶς ἐφώτιζε τὴν στοάν τῶν ἀνακτόρων καὶ ἐζέτεινε τὰς ἀκτῖνάς του μέχρι τοῦ παλαιοῦ μοναστηρίου, τὸ ὁποῖον σκυθρωπὸν καὶ ζοφερὸν ἐφαίνετο ὅτι προσέχεται μετὰ τῶν ἐρείπιων του. Αἰφνης θύρα τις τῶν ἀνακτόρων ἀνοίγεται, σιὰ διέορται τὸν ἐξώστην καὶ ὀλισθαίνει κατὰ τὴν μεγάλην κλίμακα, διαβαίνει μόνη τὴν πλατεῖαν καὶ φθάνει εἰς τὴν θύραν τοῦ μοναστηρίου.

Πῶς ἡ γυνὴ αὐτὴ ἐξῆλθε, πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὰ ἐρείπια ταῦτα, εἶναι δύσκολον νὰ λεχθῇ· ἀλλ' ὁ-

μω, βέβαιον είναι ότι εγνώριζε τους διαδρόμους, διότι εντός ολίγων στιγμών διήλθε τὰς μακρὰς δειροστοιχίας, καὶ φθάσασα εἰς τινὰ τῶν στοῶν τοῦ παρεκκλησίου εὐρέθη ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ ζωγράφου, διέβη ἐλαφρῶς χωρὶς νὰ θεωρήσῃ τίποτε περὶ αὐτῆς, ἔλαθε κάθισμα καὶ ἐτοποθετήθη ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ ἀκριβαντός του. Ὡς ἐκπληξίς! ὦ χαρά! Ἡ γυνὴ αὕτη, ἡ τόσον ὠραία καὶ ἡρεμὸς, ἦν ἡ Δόλλυ! Ὁ δυστυχὴς καὶ τετραμμένος καλλιτέχνης, ὅστις δὲν ἠδύνατο οὐδὲν νὰ ἀναγράψῃ ἐκ τῆς οὐρανόθεν μορφῆς, τὴν θεωρεῖ νῦν ζῶσαν ἐνώπιόν του! αὐτὴ μόνη ἔρχεται νὰ τῷ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον. Ἀλλὰ τίς δύναμις τὴν φέρει; τίς σκέψις τῇ δίδει τοσαύτην δύναμιν καὶ τοσοῦτον θάρρος;

Ὁ ζωγράφος ἐγονυπέτησεν ἐνώπιόν της θέλων νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ! Ἀλλ' ἡ Δόλλυ νεύσασα εἰς αὐτὸν νὰ ἐγερθῆ, τῷ δεικνύει τοὺς χρωστικῆρας. Τὸ βλέμμα της εἰσέδυσεν εἰς αὐτὸν διὰ φλογὸς τοσοῦτον καθαρᾶς, ὥστε ἐλησμόνησε τὴν πραγματικότητα τοῦ δράματος.

Φερόμενος ὑπὸ τῆς φαντασίας ἐν σφαίρᾳ ἰδεώδει καὶ αἰθερίᾳ, ἐγκατέλιπε τὴν γῆν, καὶ ἠσθάνετο ἑαυτὸν ζῶντα ἐν τοῖς οὐρανοῖς!

Ὅτε ἡ κόρη παρετήρησεν ὅτι ὁ ζωγράφος ἐμπνευσθεὶς ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐπετέλει μόνος τὸ ἔργον του, ὅτε εἶδεν ὅτι ἡ ἀποτύπωσις τῶν χαρακτῆρων τοῦ προσώπου της διεμορφώθη, ἠγέρθη καὶ χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν, ἀναλαβούσα τὸ ἥσυχον καὶ ἀσφαλὲς βῆμα της, ἐξῆλθε τοῦ μοναστηρίου διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ δι' ἧς εἶχεν εἰσεέλθει.

Ὁ Βανδύκ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχων ἀπλανεῖς, τὸ στήθος βεβαρημένον, τὴν φωνὴν ἐσβεσμένην, τὴν ἐθεώρει ἀπομακρυνομένην χωρὶς νὰ κάμῃ οὐδὲν κίνημα ἵνα τὴν κρατήσῃ. Δὲν ἦτο πλέον δι' αὐτὸν θνητῆ. Καὶ βλέπων αὐτὴν φεύγουσαν, ἐνόμισεν ὅτι βλέπει τὴν Παναγίαν ἀφιπταμένην πάλιν εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

Καταπεπονημένος ὑπὸ τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ πυρετοῦ ἔπεσεν ἐπὶ καθέδρας καὶ ἀπεκοιμήθη.

Ὅτε ἐξύπνησεν ἡ πρώτη του σκέψις ὑπῆρξε νὰ τρέξῃ εἰς τὸν πίνακά του. Παραφερόμενος ὑπὸ χαρᾶς ἐπὶ τῇ θεᾷ τοῦ ἔργου του τὸ ὅποιον ἠσθάνετο ζῶν, ἐγονάτισε καὶ νύχαρίστησεν, εἶτε ἄγγελος ἦτο εἶτε γυνὴ, τὴν μορφὴν ἧτις τῷ εἶχεν ἐμφανισθῆ.

Μάτην προσεπάθησε νὰ ἀποκαλύψῃ τὸν πέπλον τοῦ μυσηρίου ὑπερ τὸν περιεκάλυπτε. Συνήθροισε τὰς ἀναμνήσεις του οὐδεμίαν προσπάθεια τοῦ νοός του ἠδυνήθη νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν. Συνέχευεν ἐν τῷ πνεύματί του τὴν Παναγίαν καὶ τὴν Δόλλυ ἵνα συναγάγῃ δὲ τὰς σκέψεις του καὶ ἐξέλη τῆς ταραχῆς του ἀπεφάσισε νὰ γράψῃ πρὸς τὴν νεάνίδα τὸ ἐξῆς γραμματίον:

«Εἰπέ μοι ἂν ἀληθῶς εἶσαι ἄγγελος» εἰπέ μοι μὴ θέλῃς νὰ καταστήσῃς παράφρονα τὸν δυστυχῆ καλλιτέχνην, εἰς τὸν ὅποιον ἔδωκες τὴν ζωὴν

εἰπέ μοι τίς μ' ἐπεφάνη τὴν νύκτα ταύτην, ἡ Παναγία ἢ σύ;»

Ἡ μεγάλη δούκισσα δ' Ἀλβυ ἦν ἐπιτετραμμένη νὰ ἀναγινώσκῃ πρῶτη πᾶσαν ἐπιστολὴν διευθυνομένην πρὸς τὰς περὶ αὐτὴν νεάνιδας. Ποία ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς της ὅτε ἀνέγνωσε τὰς γραμμάς ταύτας!

— Φρίκη, ἀνέκραξε! Πρόσωπον τόσον ὑψηλῆς περιωπῆς νὰ προδίδῃ τὰ καθήκοντά του, καὶ νὰ μεταβαίνει νύκτωρ πρὸς συνάντησιν ἐνὸς ζωγράφου.

Προσεκάλεσε τὴν ἐνοχον. Ἀλλ' ἡ ὀργή της ἐδιπλασιάσθη ὅτε ἡ Δόλλυ γαλήνιος καὶ γλυκεῖα, ὅπως συνήθως, τὴν ἐβεβαίωσεν ὅτι οὐδόλως ἐνόησε τὰς ἐπιπλήξεις της. Ἡ δούκισσα, ἧτις ἠλπίζε βάθειν σύγχυσιν καὶ εἰλικρινῆ ἐξομολόγησιν καὶ ἧτις ὑπ' αὐτὸν τὸν ὄρον ἠθέληεν ἴσως συγχωρήσει, δὲν παρεδέχθη τίποτε. Ἡ εἰδήσις διεδόθη ἐν τοῖς ἀνακτόροις καὶ ἀπεφασίσθη ὅπως ἡ δυστυχὴς Δόλλυ ἐξουθενωθείσα καὶ ἀτιμωθεῖσα ἀποπεμφθῆ τὴν ἐπαύριον καὶ ἐπανέλθῃ πρὸς τὸν πατέρα της.

Δάκρυα, παρακλήσεις, οὐδὲν ἴσχυσαν τῇ ἀφέθῃ μόνον ἢ νύξ εἰς μετάνοιαν.

Ἡ δούκισσα ἔν' ἀποφύγῃ νέον σκάνδαλον προσεκάλεσε τὴν νεάνίδα νὰ κατακλιθῆ ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῆς δωματίῳ. Ἐσήμανε μεσονύκτιον καὶ ἡ Δόλλυ, ὡς καὶ τὴν προτεραίαν, ἠγέρθη. Ἀφυπνισθεῖσα ὑπὸ τοῦ κινήματος τούτου τὸ ὅποιον ἐτάραξε τὸν ἀνήσυχον ὕπνον της, ἡ δούκισσα ἠγέρθη καὶ αὐτῇ ἐπιθυμούσα δὲ νὰ καταπέσῃ τοὺς πιστεύοντας ἀκόμη εἰς τὴν ἀθωότητα της, Δόλλυ προσεκάλεσε τὰς κυρίας τῶν ἀνακτόρων.

Ἡναψαν δάδας ἡ δούκισσα ἀκολουθουμένη ὑπὸ πολυαριθμοῦ συνοδείας ἔτρεξεν ἐπὶ τὰ ἔχνη τῆς Δόλλυ, ἧτις διέβη αὐθις τὰς μεγάλας αἰθούσας, τοὺς μακροὺς περιβόλους, τὴν εὐρείαν πλατεῖαν τοῦ ἀνακτόρου καὶ ἔφθασεν ὅπως τὴν προτεραίαν εἰς τὴν θύραν τοῦ μοναστηρίου. Οὐδεὶς πλέον ἀμφέβαλε περὶ τῆς ἐνοχῆς της δυστυχῆς κόρης. Εἰσῆλθον κατόπιν αὐτῆς εἰς τὸ ἐργαστήριον, καὶ εἶδον τὴν νεάνίδα καθημένην ἐπὶ τοῦ ἀκριβαντός. Ὁ περὶ αὐτὴν θόρυβος καὶ αἱ δάδες αἰτινες ἔρριπτον ζῶηρον τὸ φῶς τῶν τῆν ἀφύπνισαν.

Ἦτο ὑπνοβάτις οὕτω δ' ἐχρησίμωσεν ὡς πρότυπον εἰς τὸν καλλιτέχνην ὅστις τῇ ἀπέδωκεν ἐν ἔρωτι ὅ,τι ἐκείνη τῷ ἔδωκεν ἐν δόξῃ. Τοῦ Βανδύκ ἡ Παναγία ἐβραβεύθη ἐν τῷ διαγωνισμῷ, αὐτὸς δ' ὑπερεπλήσθη ἐν τῇ ἀγγλικῇ αὐλῇ τιμῶν καὶ πλοῦτου.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν σκηρὴν ταύτην ἐτελοῦντο ἐν τῷ Ἀγίῳ Παύλῳ οἱ γάμοι τοῦ ζωγράφου Βανδύκ μετὰ τῆς Δόλλυ, τῆς θυγατρὸς τοῦ εὐγενοῦς κόμιστος Ροῦθβεν. Δ. Π. Α.

Κατὰ τὴν ἐπίσημον στατιστικὴν, ἐν Παρισίοις ὑπάρχουσι 47,248 οικογένειαι ἐπαυτῶν, ἢ 132,357 άτομα.

ΠΕΡΙ ΑΔΕΙΩΝ ΤΗΣ ΚΥΝΗΓΕΣΙΑΣ

Ἡ ἐπιδημικὴ τῶν ἐντόμων ἀνάπτυξις, κατὰ τὴν γνώμην σοφωτάτων ἀνδρῶν, ἐθεωρήθη ὡς διατάραξις τοῦ ἰσοζυγίου τοῦ ὁποῖου ὁ πάνσοφος Δημιουργὸς ἔθετο ἐν τῇ ἀμοιβαίᾳ σχέσει τῶν ὀργανικῶν ὄντων ὅπου ἡ μεταξὺ τῶν ἰσορροπία βαίνει ὀμαλῶς, ἐκεῖ τὰ πάντα βαίνουν κατὰ φύσιν. Διὰ νὰ ἐννοηθῶ δὲ σαφέστερον ἀναφέρω ἐν παραδείγματι.

Πρὸ τινῶν χρόνων ἐγένετο μεγάλη ἀφορία τῆς ἀρωματικῆς βασιλίδος ἐν Φερναμπούκῳ τῆς Βραζιλίας, ἡ δὲ τιμὴ τῆς βασιλίδος, τῆς ὁποίας ἡ Εὐρώπη ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην, κατήντησεν ὑπέρογκος διὰ τὸ τοῦτο; διότι τὸ ἐντομον τὸ εὐρίσκον τροφήν ἐντὸς τῶν ἀνθέων τῆς βασιλίδος, καὶ διευκολύνον διὰ τῶν κινήσεων τῶν πτερῶν τοῦ τὴν γονιμοποιήσιν αὐτῶν, ἐξ ἧς πηγάζει καὶ ἡ καρποφορία, κατεστρέφετο ἐκ τινος εἴδους πτηνῶν τὰ ὁποῖα παραδόξως, ἐνεκα ἄλλης τινὸς ἀγνώστου φυσικῆς ἀνωμαλίας, ἐπληθύνθησαν ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος. Τί δὲ ἔκαμον οἱ Βραζιλιανοὶ καὶ οἱ τοῦ Φερναμπούκου κάτοικοι; ὠπλίσθησαν πάντες καὶ ἐξολόθρευσαν τὰ πτηνὰ ἐκεῖνα. Τοῦτο εἶναι ἱστορικὸν γεγονός· ἄς τὸ ἐφαρμόσωμεν ἡδὴ ἀντιστρόφως εἰς ἡμᾶς. Πλησμονὴ βλαπτικῶν ἐντόμων, ὅπως ἀλλαχοῦ, ζῆ καὶ θέλει ζῆσει, οὐχὶ μόνον ἐν Ἑλλάδι ἀλλ' ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ διὰ νὰ μὴ κατανήσῃ ταῦτα ἄλλη πληγὴ τοῦ Φρακῶ, καὶ διὰ νὰ τραφῇ δι' αὐτῶν ἄλλη πλάσις, ὁ πάνσοφος Δημιουργὸς ἔπλασε πτηνὰ ἅτινα τρέφονται δι' αὐτῶν φέρουσι τὴν ἰσορροπίαν. Διὰ τὴν ἰσορροπίαν δὲ ταύτην καὶ οἱ μετὰ Θεὸν σοφοὶ νομοθέται τῆς γῆς, ἐρωτήσαντες τοὺς εἰδικοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα σοφοὺς, ὤρισαν τὴν ἐποχὴν κατ' ἣν δύναται τις νὰ φονεύῃ τὰ πτηνὰ διὰ νὰ τραφῇ ἢ νὰ διασκεδάσῃ, καὶ ἐθέσπισαν νόμον σύμφωνον πρὸς τοὺς φυσικοὺς νόμους· οὐδεὶς κατ' αὐτὸν τὸν νόμον ἐξέρχεται εἰς θήραν πτηνῶν εἰμὴ κατ' ὠρισμένην τοῦ χρόνου ἐποχὴν, οὐδὲν ἀμύστακον παιδάριον δύναται νὰ φέρῃ ὄπλα φονεῦον ἐξ ἀπροσεξίας αὐτὸ ἐκτὸς ἀντὶ πτηνοῦ. Τί δὲ γίνεται ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι; Πᾶς τις ἐν ὁποιαδήποτε ὥρᾳ τοῦ ἔτους θελήσῃ, ἄνευ ὀπλοφορίας! ὁποιασδήποτε ἡλικίας καὶ ἂν ἦναι, ἐξέρχεται εἰς ἀγρὰν! Καὶ τί συνέβη ἐκ τούτου; ἡ ἐρήμωσις τῆς χώρας μας ἀπὸ πτηνῶν, διότι, ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ πολύτοκοι πυργῖται ἐξέλιπον!

1. Πραγματευθέντες ἄλλοτε περὶ τοῦ ἐπιδημικῶς ἐνσκήψαντος σκώληκος εἰς τὰς ἀμπέλους καὶ σταφιδάμπελους, ἐθεωρήσαμεν ὡς μίαν τῶν αἰτιῶν τοῦ βλαπτικοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἐντόμων τὴν ἑλλειψίν τῶν πτηνῶν ἅτινα τρέφονται δι' αὐτῶν.

2. Ἐν Γερμανίᾳ καὶ κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Νόμου ἐπιτετραμμένην ἐποχὴν τῆς κυνηγείας ὀρίζονται καὶ τὰ πτηνὰ τὰ ὁποῖα δύναται τις νὰ φονεύσῃ. Σ. τ. Δ.

Πολλὰς δὲ ἑκατοντάδας ἐντόμων ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰς κατάστασιν καμπῶν θέλει διὰ νὰ ζῆσῃ ἐν ζεύγος πυργιτῶν, χελιδόνων, μελισσοουργῶν, ἀηδόνων, κοσσύφων καὶ ἄλλων διαφόρων πτηνῶν. Ποία δὲ ἡ συνέπεια τούτου; ὁ μέγας καὶ καταστρεπτικώτατος πληθυσμὸς τῶν ἐντόμων. Εἰς τὴν Ἑλλάδα σήμερον δὲν ἔμειναν εἰμὴ μόνον τὰ διαβατικά πτηνὰ, καὶ ταῦτα ὀλίγιστα, τὰ ὁποῖα ἀναφαίνονται κατ' ἔτος διότι, εὐτυχῶς, δὲν διαβαίνουσιν ἐκ τῆς ἰδικῆς μας μόνον γιλλελευθέρου χώρας! Οἱ ποιμένες ἀφ' ἐνὸς καίουσιν τὰ δάση μας δι' ὀλίγον χρόνον, ἑκατὸν δὲ χιλιάδες κυνηγετικῶν ὄπλων τοῦλάχιστον, βροντοβολοῦσι κατ' ἅπασαν τὴν χώραν μας καὶ θέλετε νὰ μὴ γίνωσι σκωληκόβρωτοι αἱ σταφίδες μας, τὰ ὀπωροφόρα δένδρα μας, τὰ λαχανικά μας; Θέλομεν βραδύνει, βεβαίως, ἀκόμη ἔως ὅτου φθάσωμεν εἰς τὸν βαθμὸν ἐκείνου τοῦ πολιτισμοῦ ὅστις ἐν Γερμανίᾳ, Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ, οὐχὶ μόνον δὲν καταστρέφει τὰ εὐεργετικά διὰ τὴν γεωργίαν πτηνὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ προστατεύει, τὰ τρέφει, τὰ πολλαπλασιάζει ἐντὸς τῶν ἰδιοκτητῶν γαιῶν. Ἄς ἔμβῃ λοιπὸν εἰς πλήρη ἐνέργειαν ὁ περὶ κυνηγείας νόμος, ἄς μὴ φονεύεται ἡ πέριξ ἀφίνουσα νὰ ψοφήσῃ εἰς ἀσιτίας οἱ νεοσσοὶ της, ἄς κυνηγῶσι, φορολογούμενοι ἀδράς, οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος κυνηγοὶ, καὶ οἱ εὐποροὶ, οἱ θέλοντες νὰ διασκεδάσωσιν οὐχὶ δὲ πᾶς ὁ βουλούμενος, οὐχὶ ὁ φονεύων τοὺς γύπας τοὺς κατατρώγοντας τὰ πτώματα, οὐχὶ οἱ πυροβολοῦντες τὰς ἀηδόνας πέριξ τοῦ κήπου τῶν ἀνακτόρων, οὐχὶ οἱ καταστρέφοντες τὰ ἀθῶα πτηνὰ τὰ τρώγοντα τοὺς σκώληκας τῶν σταφιδάμπελων μας.

Ἐπικαλούμεθα τὴν τήρησιν τῶν κειμένων νόμων κατὰ τῶν ἄνευ ἀδείας ὀπλοφορούντων, ἧτις ἔχει διπλοῦν τὸν σκοπὸν, 1) τῆς τάξεως, καὶ 2) τῆς εἰσπράξεως δικαιωμάτων ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ταμείου.

Κατὰ τὸ Journal d'agriculture pratique, ἐν Γαλλίᾳ ἐχορηγήθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1869 328,886 ἀδειαι κυνηγείας, δι' ἐκάστην τῶν ὁποίων ἐπλήρωσαν οἱ λαβόντες οὐχὶ 3 ἑλληνικὰς δραχμάς, ἀλλὰ 25 φράγκα, τουτέστι τὸ δεκαπλοῦν σχεδόν. Ἐν Γαλλίᾳ εἰσπράττονται ἐτησίως ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοιαύτων ἀδειῶν ὑπὲρ τὰ 8 ἑκατομμύρια φράγκων!

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* Εἶναι τόρα τόσος καιρὸς ὅπου συζῶσιν ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ ἐν τούτοις ἀκόμη δὲν ἐγνωρίσθησαν. Ἀμφότεροι ἔχουσι περὶ ἀλλήλων ἐσφαλμένας ἢ ἀορίστους καὶ λίαν συγκεχυμένας ἰδέας. Οὕτως, ἐν παραδείγματι, εἶνε τόρα

5,000 χρόνοι, όπου αἱ γυναῖκες ἔχουν πείσει τοὺς ἄνδρας ὅτι εἶνε τὸ ἀσθενὲς φύλον, ἐνῶ ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι εἶνε ἀκατάβλητοι καὶ θά ἦσαν ἀθάνατοι, ἐὰν δὲν ἐβαρύνοντο τὴν ζωὴν, ἀφοῦ παρέλθῃ ἡ νεότης. (Ἀλφόνσος Κάρρ).

* * * Ὁ ὕγιής τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ἀνθρώπος, ὅσον χαμηλὰ καὶ ἂν πέσῃ, ἔχει πάντοτε δέκα πιστοὺς φίλους διὰ τὴν ἀνεγείρωσιν· οἱ φίλοι οὗτοι εἶνε οἱ δέκα δάκτυλοί του.

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΚΛΕΠΤΟΥ

Κούφια πέφτουν τουφέκι' ἀπ' ἀνάρια
Καὶ 'ς τοῦ Σίρτζη ταῖς βόχαις βοΐζουν·
Μαζευμένα εἶν' ἐκεῖ παλληκάρια,
Ποῦ τὰ πεῦκα βογαῖνε καὶ τρίζουν.

Ἐκεί ἔξανα λημέρι' ἀνταμώνουν
Ἐρμολοκλήσι ὀλόγαντο βράχης,
Ἐν ἑνὶ μνημα βασιόκλαρα στρώνουν
Κι' ἀνδριάς λένε τραγοῦδια καὶ μάχης.

Χύθη ὁ ἥλιος· ἡ πάγνη διαλυέται,
Ἡ ἀβὴ σὺν τὴν νεότη γελίει·
Σὺν πουλιῶν ζεσουριάδ' ἀγρυκέται·
Εἰς τὰ φύλλα τ' ἀέρι ἂν περνᾷ.

Σὲ δροσιάς ψιλαῖς στάλαις σκορπιώνταν
Με' ἀντιλιάδα σὲ μύριαις ἀγνάντια
Ἄν ἡ γλόχη σὲ φύσημα ἐσιόνταν,
Λὲς καὶ χίλια νὰ ἐτρέμην διαμάντια.

Ἐνοιιαστὰ τὰ κλεφτόπλα πηδᾶνε,
Τὸ λιθάρι ἄλλοι βίγουν σιμά τους,
Ἐν τ' ἀργυρὰ τους τσαπαρίζα βροντᾶνε
Τὰ χρυσὰ κρεμαστὰ χαίμαλιά τους.

Ῥουσαλιῶν ἐξημέρωνε ἡμέρα,
Ποῦ 'ς τὸν κάτ' ἡ ψυχᾶς κόσμος κλειένται·
Μὰ 'ς τοῦ Γεώργου τὸν τάφο μητέρα
Δὲν στενάζει, τραγοῦδι' ἀγρυκένται.

Σταυραδέλφια 'ς τὸ χρόνο περνᾶνε,
Ὅταν γλαινᾷ τὸ χιόνι καὶ λυώνει·
Τ' ἄρματά τους σὲ πεῦκο κρεμᾶνε,
Ποῦ τὸν ἔρημο τάφο τ' ἰσκιώνει.

Δὲν τὸν κλαῖν, τραγοῦδανε τὴ μάχη
Ποῦ σκοτώθη, καὶ βίγουν λουλούδια·
Μόνη ὁ κλέφτης τιμὴ θέλει νᾶχη
Σὺν χαθῇ νὰ τοῦ βγάλουν τραγοῦδια.

Ἐκεῖ ἀκοῦς τὸ τουφέκι νὰ πέφτῃ,
Νὰ βογοῦν βηματιαῖς 'ς τὴ βοή του·
Τέτοια δίνουν τιμὴ 'ς κάθε κλέφτη,
Τί ἀπὸ μὲ' ἀνοίξ' ἀρχίζει ἡ ζωὴ του.

Ἐγαμύγερε ὁ ἥλιος τὸ βράδυ·
Τὰ πουλιὰ εἰς τὴν ἔρημο σιγοῦσαν,
Μετὰ φλογέρας βοσκῶν 'ς τὸ λιθάδι
Τὰ λαλήματ' ἀκόμ' ἀντηχοῦσαν.

Τὰ κλεφτόπλα τριγύρω καθίζουν,
Γιὰ τὸ Γεώργου νὰ λέν ἀρχινᾶνε,
Μὰ τὰ μάτια τοῦ Λάμπρου θαρρῶνται,
Βουρκομένα 'ς τὸ μνημα γυρνᾶνε.

Ἄπιστιὰ τὸν σκοτώσαν! τοὺς λέει·
"Ἐν τὸ δεξι' μ' ἐφρονέθη τὸ πλάι!"
— Ἄμπρο, πὲς μα'! — τοῦ λέν, κι' αὐτὸς κλαίει,
Καὶ μὲ πόνον ψυχῆς ἀρχινᾷ.

Ἐκεῖ ὁ νοῦς του νοιασένος γυρνοῦσε,
Κι' ἂν τὸν εἶγε ἡ ἀνδρία γιὰ παῖνια,
Τώρα φύλλο τ' ἀέρι ἂν κινούσε,
Ἐν τ' ἄρματά του γυρνοῦσε τὴν ἔνοια.

Ἄν παιδιὰ, τὸ σφακτὸ πρὶν νὰ σφάξουν,
Πῶς τὸ μαῦρο τὸ Χάρο γυνορίζει,
Καὶ τὴν ὄρα μαχαίρι ποῦ δράξουν,
Δὲν πηγαίνει, νοιασένου μουγκρίζει.

Ἐκεῖ ὁ νοῦς του νοιασένος γυρνοῦσε,
Κι' ἂν τὸν εἶγε ἡ ἀνδρία γιὰ παῖνια,
Τώρα φύλλο τ' ἀέρι ἂν κινούσε,
Ἐν τ' ἄρματά του γυρνοῦσε τὴν ἔνοια.

Νὰ 'ς τὴ βίγλα ἕνας γέρος καὶ φθάνει,
Μὲ τὸ Γεώργου ζητεῖ νὰ μιλήτῃ·
"Πάει ἡ Χάϊδω, τοῦ λέει, νὰ λευκάνῃ,
Καὶ μνημαί ν' ἀνταμῶστε 'ς τὴν βρύσι."

Ἐκεῖ ὁ νοῦς του νοιασένος γυρνοῦσε,
Κι' ἂν τὸν εἶγε ἡ ἀνδρία γιὰ παῖνια,
Τώρα φύλλο τ' ἀέρι ἂν κινούσε,
Ἐν τ' ἄρματά του γυρνοῦσε τὴν ἔνοια.

Ἐκεῖ ὁ νοῦς του νοιασένος γυρνοῦσε,
Κι' ἂν τὸν εἶγε ἡ ἀνδρία γιὰ παῖνια,
Τώρα φύλλο τ' ἀέρι ἂν κινούσε,
Ἐν τ' ἄρματά του γυρνοῦσε τὴν ἔνοια.

Ἐκεῖ ὁ νοῦς του νοιασένος γυρνοῦσε,
Κι' ἂν τὸν εἶγε ἡ ἀνδρία γιὰ παῖνια,
Τώρα φύλλο τ' ἀέρι ἂν κινούσε,
Ἐν τ' ἄρματά του γυρνοῦσε τὴν ἔνοια.

Ἐκεῖ ὁ νοῦς του νοιασένος γυρνοῦσε,
Κι' ἂν τὸν εἶγε ἡ ἀνδρία γιὰ παῖνια,
Τώρα φύλλο τ' ἀέρι ἂν κινούσε,
Ἐν τ' ἄρματά του γυρνοῦσε τὴν ἔνοια.

Ἐκεῖ ὁ νοῦς του νοιασένος γυρνοῦσε,
Κι' ἂν τὸν εἶγε ἡ ἀνδρία γιὰ παῖνια,
Τώρα φύλλο τ' ἀέρι ἂν κινούσε,
Ἐν τ' ἄρματά του γυρνοῦσε τὴν ἔνοια.

Ἐκεῖ ὁ νοῦς του νοιασένος γυρνοῦσε,
Κι' ἂν τὸν εἶγε ἡ ἀνδρία γιὰ παῖνια,
Τώρα φύλλο τ' ἀέρι ἂν κινούσε,
Ἐν τ' ἄρματά του γυρνοῦσε τὴν ἔνοια.

Ἐκεῖ ὁ νοῦς του νοιασένος γυρνοῦσε,
Κι' ἂν τὸν εἶγε ἡ ἀνδρία γιὰ παῖνια,
Τώρα φύλλο τ' ἀέρι ἂν κινούσε,
Ἐν τ' ἄρματά του γυρνοῦσε τὴν ἔνοια.

Ἐκεῖ ὁ νοῦς του νοιασένος γυρνοῦσε,
Κι' ἂν τὸν εἶγε ἡ ἀνδρία γιὰ παῖνια,
Τώρα φύλλο τ' ἀέρι ἂν κινούσε,
Ἐν τ' ἄρματά του γυρνοῦσε τὴν ἔνοια.

Ἐκεῖ ὁ νοῦς του νοιασένος γυρνοῦσε,
Κι' ἂν τὸν εἶγε ἡ ἀνδρία γιὰ παῖνια,
Τώρα φύλλο τ' ἀέρι ἂν κινούσε,
Ἐν τ' ἄρματά του γυρνοῦσε τὴν ἔνοια.

Ἐκεῖ ὁ νοῦς του νοιασένος γυρνοῦσε,
Κι' ἂν τὸν εἶγε ἡ ἀνδρία γιὰ παῖνια,
Τώρα φύλλο τ' ἀέρι ἂν κινούσε,
Ἐν τ' ἄρματά του γυρνοῦσε τὴν ἔνοια.

Ἐκεῖ ὁ νοῦς του νοιασένος γυρνοῦσε,
Κι' ἂν τὸν εἶγε ἡ ἀνδρία γιὰ παῖνια,
Τώρα φύλλο τ' ἀέρι ἂν κινούσε,
Ἐν τ' ἄρματά του γυρνοῦσε τὴν ἔνοια.

Ἐκεῖ ὁ νοῦς του νοιασένος γυρνοῦσε,
Κι' ἂν τὸν εἶγε ἡ ἀνδρία γιὰ παῖνια,
Τώρα φύλλο τ' ἀέρι ἂν κινούσε,
Ἐν τ' ἄρματά του γυρνοῦσε τὴν ἔνοια.

1. Ἀποσπασματὸς ἐκ τοῦ βιβλίου...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τὸ Ὄρφανοτροφεῖον Χατζή-Κώστα ἐν ἔτει 1876.
Ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ὄρφανοτροφείου (1856) μέχρι σήμερον ἐξεπαιδεύθησαν ἐν αὐτῷ 288 ὄρφανοὶ ἐκ τῆς ἐλευθέρας καὶ δούλης Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Κατὰ τὸ ἔτος 1876 διητῶντο ἐν τῷ Ὄρφανοτροφείῳ 400 ὄρφανοί, ἐξ ὧν 27 ῥάπτται, 25 ὑποδηματοποιοί, 28 ξυλουργοί, 20 σιδηρουργοί.

Ἡ κτηματικὴ περιουσία τοῦ καταστήματος σύγκειται ἐκ τῆς δωρηθείσης μεσημερινῆς πέτρυγος τοῦ καταστήματος ὑπὸ τοῦ Κωνσ. Βράνη, ἐπεκταθείσης διὰ δαπάνης τοῦ Ὄρφανοτροφείου ἐκ δρ. 438.505, ἡ ἀξία τοῦ οἰκοπέδου, ἐν περιβόλιον ἐν Πατησίοις, ἕτερον οἰκόπεδον καὶ δύο δράμια ὕδατος.—Ἡ χρηματικὴ περιουσία τοῦ καταστήματος ἀνέρχεται εἰς δρ. 555,768. Ἡ ἀξία ὅμως 252 μετοχῶν τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς, ἀνηκουσῶν τῷ Ὄρφανοτροφείῳ, σημειοῦται ὑπὸ τὴν τιμὴν μὲ τὴν ὁποίαν ἠγοράσθησαν, τῶν δρ. 1,261.40 ἐκάστη, καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν τρέχουσαν.—Τὰ ἔσοδα κατὰ τὸ 1876 ἀνῆλθον εἰς δρ. 81,786.48, (ἐξ ὧν τακτικά δρ. 73,309.25 καὶ ἔκτακτα δρ. 8,477.23), τὰ δὲ ἔσοδα εἰς δρ. 62,761.01 (τὰ προϋπολογισθέντα ἦσαν δρ. 72,900).—Ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ἔτους 1877 ἀνέρχεται εἰς δρ. 66.960.—Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ Ὄρφανοτροφείου σύγκειται ἐκ τῶν κ. Γ. Α. Βασιλείου, προέδρου, καὶ τῶν μελῶν Φιλίππου Ἰωάννου, Π. Καλλιγᾶ, Θ. Ν. Γκίκα, Κ. Δούμα καὶ Γ. Ν. Κουτσογιάννη.—Ἐκ τῆς δημοσιευθείσης ἐσχάτως ἐκθέσεως τῆς διαχειρίσεως τοῦ φιλανθρωπικοῦ τούτου καταστήματος τοῦ ἔτους 1876, ἐξ ἧς ἠρνήσθησαν τὰς ἀνωτέρω σημειώσεις, ἀποσπῶ τὸ ἐπόμενον ἀξιωματικὸν γεγονὸς·

Παῖς, τοῦρκος τὴν καταγωγὴν καὶ τὸ θρησκευμ., ἀκολουθήσας τοὺς ἐκ Κρήτης πρόσφυγας καὶ βαπτισθεὶς, εἰσήχθη ἐν τῷ Ὄρφανοτροφείῳ. Μετὰ τέσσαρα ἔτη μαθὼν τὸ Συμβούλιον, ὅτι ἡ ἐν Κρήτῃ μήτηρ τοῦ παιδὸς ἐθρήνηε αὐτὸν ὡς ἀποθάνοντα ἢ φονευθέντα, ἐθεώρησε καθήκον του νὰ τὴν εἰδοποιήσῃ διὰ τοῦ ἐνταῦθα Προξενείου τῆς Τουρκίας, ὅτι ὁ υἱὸς τῆς ζῆ καὶ δύναται νὰ τὸν παραλάβῃ. Πλήρης χαρᾶς αὕτη ἐπὶ τῇ εἰδήσει ταύτῃ, ἔσπευσε διὰ τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τῆς Κρήτης νὰ ζητήσῃ τὸν υἱὸν τῆς. Μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἐπέισθη οὗτος ἵνα μεταβῇ παρὰ τῇ μητρὶ του ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει, ὅτι θὰ μείνῃ ἡ θέσις του κενὴ μέχρις τῆς μετὰ ἕνα, ὡς ἔλεγε, τὸ πολὺ μῆνα ἐπανόδου του. Παραλαβὼν αὐτὸν τὸ Προξενεῖον τῆς Τουρκίας ἐπέβιβασε τοῦ ἀτμοπλοίου, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐν Σύρῳ προσέγγισίν του, μεταμεληθεὶς, ἀπέδρα καὶ κρυβεὶς ἐπανῆλθεν αὐθις εἰς τὸ Ὄρφανοτροφεῖον. Μετ' οὐ πολὺ θεοῦ τις τοῦ παιδὸς, ὀθωμανδῶ

καὶ ἀξιωματικὸς ἐν τῷ τουρκικῷ στρατῷ, ἦλθεν ἐπίτηδες ἐνταῦθα ζητῶν ἐπιμόνως νὰ τὸν παραλάβῃ. Μὴ δυναθεὶς ὅμως νὰ τὸν πείσῃ κατέφυγεν εἰς τὸ τουρκικὸν Προξενεῖον, ὅπερ διὰ τοῦ Ἰντυργείου τῶν Ἐσωτερικῶν ἀπήτησε τὴν παράδοσιν τοῦ παιδὸς τούτου. Προσαχθεὶς οὗτος εἰς τὸ Προξενεῖον, παρόντος καὶ τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ἀστυνομίας, καὶ προτραπείας νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κρήτην παρὰ τῇ μητρὶ του, ἀπεκρίθη ἐντόνως, παρόντος καὶ τοῦ θεοῦ του, ὅτι δὲν θέλει τοῦ λοιποῦ νὰ ἦναι τοῦρκος, ἀλλ' Ἕλληνας καὶ Χριστιανός. Οὕτως ἔμεινεν ἐν τῷ Ὄρφανοτροφείῳ καὶ ἀποφοιτήσας κατὰ τὸ ἔτος 1875 ἐξακολούθει μετερχόμενος ἐν Ἀθήναις τὸ ἔργον τοῦ λεπτοουργοῦ, ὅπερ ἐδιδάχθη ἐν τῷ μνημονευθέντι φιλανθρωπικῷ καταστήματι.

Ἡμεῖς τῆς Ἀττικῆς.

Ἡμεῖς ἀξία λόγου τρία ἐκτείνονται μεταξὺ τῶν ὁρέων τῆς Ἀττικῆς· α') τὸ Ἐλευσίσιον, μεταξὺ τοῦ Κιθαιρώνας καὶ τῆς ἐλώδους παραλίας τοῦ κόλπου τῆς Ἐλευσίνας, ὁ σιτοβολῶν τῶν Ἀθηναίων, οὗ ἕνεκα οἱ Σπαρτιατῆται ἐν ἀρχῇ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, εἰσβαλόντες εἰς τὴν Ἀττικὴν, διέταμον αὐτὸ διηρεῖτο δὲ τὸ πεδῖον τοῦτο εἰς τρία μέρη, τὸ Πάριον πεδῖον, ὃ καὶ πρῶτον ἐσπάρη, τὸ δυτικὸν, τὸ μεῖζον ἀνατολικὸν Θριάσιον, ὀνομαζόμενον ἀπὸ τοῦ δαμνύμου δήμου, καὶ εἰς τὴν ἰερὰν ἢ ὀργάδα γῆν τὴν παρὰ τὴν Μεγαρίδα, ἧτις ἦτο ἄθικτον κτῆμα τῆς Δήμητρος.

β') τὸ Κεκρόπιον καὶ ἀπλῶς πεδῖον ὀνομαζόμενον, πρὸς Β. τῶν Ἀθηναίων μεταξὺ Αἰγιάλεω καὶ Ὑμηττοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰλισσοῦ καὶ τοῦ Κηφισσοῦ περιρρέομενον. Παντὸς τοῦ πεδίου τούτου δεσπόζει ἀπὸ τῆς Πάρνηθος ἡ ὄχυρὰ Δεκέλεια, ἣν διὰ τοῦτο ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου κατέλαβον οἱ Σπαρτιατῆται.

γ') ἡ Μεσόγαια, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας παρὰ τὴν Βραυρώναι. Πλὴν δὲ τῶν μεγάλων τούτων πεδίων ἐκτείνονται καὶ μικρὰ τινα πεδία παρὰ τὸν Κιθαιρῶνα καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀσωποῦ.

ζῶν γορίλλας ἐν Εὐρώπῃ.

Ὁ περίφημος γορίλλας, γράφει ὁ Τ. Μ. Λέγγραφος, ὅστις ἀπὸ ἐνὸς ἡδὴ ἔτους διασκεδάζει τοὺς κατόικους τοῦ Βερολίνου, πρόκειται νὰ μεταβῇ καὶ διαμῆνῃ μῆνας τινὰς ἐν Λονδίνῳ ἢ ζωολογικῇ ἐν Λονδίνῳ ἐταιρίᾳ προσήνεγκεν ἐπὶ τῇ ἀγορᾷ αὐτοῦ, ἀλλὰ μάτην, μέχρι 50,000 φράγκων. Μετεκομίσθη εἰς Βερολίνον ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Φαλκενστάιν ὡς πολύτιμον λάφυρον τῆς εἰς Ἀφρικὴν γερμανικῆς ἐκδρομῆς· καὶ ἡ κατοχὴ αὐτοῦ κατέστη σχεδὸν ζήτημα πατριωτισμοῦ. Εἶνε ὁ μόνος ζῶν γορίλλας ἐν εἰδῇ

1. Ἀποσπασματὸς ἐκ τοῦ βιβλίου...

ποτέ ἡ Εὐρώπη ἔχει, ὡς λέγουσι, μορφήν αὐτό-
χρημα μικροῦ αἰθίοπος, χεῖρας ἀνθρωπίνους
καὶ συμπεριφορὰν λίαν διακεκριμένην εἶνε πολὺ
νοήμων, ἥδη δὲ καὶ ἐδιδάχθη ὀλίγον. Συνανα-
στρέφεται εὐαρέστως οὐχὶ μόνον μετ' ἀνθρώπων,
ἀλλ' ἐπίσης καὶ μετὰ τινος νέου Σιμπανζῆ (ἕλ-
λου εἴδους πιθήκου) συναιχμαλώτου αὐτοῦ.

Δύο ὠφέλιμοι ἐφευρέσεις.

Ἐν τῷ Ἰταλικῷ σιδηροδρόμῳ τῷ ἄγοντι ἀπὸ
Ταυρίνου εἰς Μοδάνε καὶ διερχομένῳ τὸ Κεν-
νήσιον ὄρος, ἀναγινώσκω εἰς τὸν Παρρασσόν,
ἐφημέριον ὃ διὰ φωταερίου φωτισμός. Τοῦτο
ἐπεζητεῖτο πρὸ καιροῦ διότι αἱ πολλαὶ σήραγ-
γες ἃς διέρχεται ὁ σιδηροδρόμος οὗτος ὑπὸ τὰς
ἄλπεις καὶ μάλιστα ἡ μεῖζων τούτων, ἡ ὑπὸ
τὸ Κεννήσιον ὄρος, καθιστῶσιν ὀχληρὸν λίαν τὸ
ταξείδιον φωτιζομένων τῶν σιδηροδρομικῶν ἄ-
μαξῶν δι' ἐλαίου, οὗ τὸ φῶς εἶνε λίαν ἀμαυρόν.
Ἦδη ἡ ἐνόχλησις αὕτη ἐκλείπει, τὸ δὲ φωταέ-
ριον θὰ παραλαμβάνῃ ἡ ἀμαξοστοιχία ἐν ἰδίῳ
ἀεροφυλακίῳ ἐκ τοῦ ἐν Μοδάνε καταστήματος
τοῦ φωταερίου. — Ὁ διάσημος ἄγγλος καθηγη-
τῆς Τύνδαλλ ἐφευρε μηχανὴν δι' ἧς δύναται τις
νὰ ἀναπνέῃ ἐπὶ ἡμίσειαν τοῦλάχιστον ὥραν ἐν
τῷ μέσῳ πυκνοτάτου καπνοῦ. Πείραμα γενό-
μενον ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν πυροσβεστῶν τοῦ
Λονδίνου ἐπέτυχε κατὰ πάντα, οἱ δὲ περιβλη-
θέντες τὴν μηχανὴν πυροσβέσται ἠδύνατο ἐ-
λευθέρως νὰ κινῶνται ἀναπνέοντες ἀέρα καθα-
ρότατον. Διότι τῆς μηχανῆς ταύτης τὸ μυστή-
ριον συνίσταται εἰς τὸ νὰ διυλίζῃ καὶ καθαρῖζῃ
τὸν πλήρη καπνοῦ ἀέρα, ὅπως αἱ συνήθεις διυλι-
στικαὶ συσκευαὶ καθαρῖζουσι τὸ ἀκάθαρτον ὕδωρ.

Ἰσπανικὴ παρρησία.

Πρὶν ἢ ἡ Ἀραγωνία προστεθῇ εἰς τὸ στέμμα
τῆς Ἰσπανίας, ἡ ἐθνικὴ κυριαρχία ἐξεδηλοῦτο
ἐν ἐκάστη ἀνακρήσει τοῦ νέου μονάρχου ὡς ἐξῆς:
Ὁ κληρονόμος τοῦ θρόνου δὲν ἐλάμβανε τὸν τί-
τλον τοῦ βασιλέως εἰμὴ ἀφ' οὗ ἤθελεν ὀρκισθῆ
νὰ σέβηται τὰ προνόμια τῶν Ἀραγωνίων. Εἶνε
γνωστὸς ὁ περίφημος τύπος, τὸν ὁποῖον μετε-
χειρίζετο ὁ ἀντιπρόσωπος ὁ προσφέρων τὸ στέμ-
μα εἰς τὸν νέον βασιλέα: «Ἡμεῖς, οἵτινες κε-
χωρισμένοι εἴμεθα ἴσοι πρὸς σέ, καὶ οἵτινες ἠ-
νωμένοι δυνάμεθα περισσότερον ἢ σὺ, σὲ καθι-
στῶμεν βασιλέα ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ τηρῆς τὰς
προνομίας μας: ἐὰν ὄχι, ὄχι: (si non, non)».

Κύριος, Κυρία.

Ἡ συνήθης τιμητικὴ προσφώνησις Κύριος
δὲν ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τοῦ εὐρωπαϊ-
κοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν ἐγχειριδίων τῆς ἐθιμο-
ταξίας, οὐδὲ εἶνε ἀπλῆ μετάφρασις τοῦ γαλλι-
κοῦ monsieur, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες,
μάλιστα δὲ οἱ μεταγενέστεροι καὶ οἱ Βυζαντι-
νοὶ, ἐποιοῦντο χρῆσιν αὐτῆς ἐπὶ περιστάσεων

καθ' ὀλοκληρίαν ὁμοίων. Ἐν τῇ μεταφράσει τῆς
Παλαιᾶς Διαθήκης ὑπὸ τῶν Ἐβδομήκοντα καὶ
ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ εὐρίσκομεν πολλὰ παρα-
δείγματα τῆς τοιαύτης χρήσεως. — Ὁ κύριος
παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἐγένετο κατὰ συγκοπὴν
κύρ, καὶ ἐλέγετο πάντοτε μετὰ τοῦ ὀνόματος,
ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν, ὡς: κύρ Βασίλειε. Μόνον
δὲ συνειθίζετο ὡς τίτλος τοῦ δουκὸς Ἀθηνῶν,
ὅστις Μέγας κύρ προσηγορεύετο. — Ἡ δ' ἑτέρα
συγκοπὴ, κύρις, συνειθίζετο ἐπὶ ἱερωμένων οὐ-
τως ἔλεγον: ὁ κύρις ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκο-
πος Θαλάσσιος, ὁ κύρις ὁ διάκονος Εὐλόγιος,
κλπ. — Αἱ δὲ γυναῖκες, κατὰ τὸν Ἐπίκτητον,
«εὐθύς ἀπὸ τεσσαρκακίδεκα ἐτῶν ὑπὸ τῶν ἀν-
δρῶν κυρίαὶ καλοῦνται.» Ἡ προσηγορία αὕτη
ἀπεδίδετο καὶ εἰς τοὺς θεοὺς, ὡς ἐξάγομεν ἐκ
τῶν ἐπιγραφῶν: Τῆς κυρίας Ἀρτέμιδος, τὴν κυ-
ρίαν Ἴσιν κλπ. — Ἡ προσηγορία ὅμως αὕτη ἀ-
φιλοκάλως συγκοπτομένη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν
κατήντησε κυρὰ καὶ κύρη. Εὐτυχῶς ἐκ τῶν
δύο τούτων μόνον τὸ πρῶτον ὑποκοριστικὸν πε-
ρισσώθη μέχρι τῶν ἐλληνίδων δεσποινῶν τῆς
καθ' ἡμᾶς ἐποχῆς, καὶ τοι μὴ ἦν ἐρατεινότερον
τοῦ δευτέρου.

Εἰς ἀναγνωστῆς.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Τὰ νέα γεώμηλα.

Τὰ νέα γεώμηλα παντὸς εἴδους εἶνε τροφή
ὄχι πολλοῦ λόγου ἀξία, δαπανηρὰ, βλάπτει
δὲ καὶ τὸν στόμαχον. Ἐπειδὴ ταῦτα ἐκτίθεν-
ται εἰς πώλησιν πρὸ τῆς ἐντελοῦς τῶν ὠριμάν-
σεως ἔχουσιν ὑγρὰν τὴν σάρκα καὶ ὀλίγον ἀνε-
πτυγμένον τὸ ἀλευρώδες στοιχείον. Ἀδίκως
λοιπὸν θεωροῦνται ὡς ἐκλεκτὸν φαγητόν.

Οὐδέποτε πρέπει νὰ δίδωνται πρὸς τροφήν
εἰς νοσαλέους ἀνθρώπους ἢ εἰς ἀναρρώνοντας,
ἔτι δὲ ὀλιγώτερον εἰς ἀσθενεῖς. Ὅταν τὰ γεώ-
μηλα ταῦτα ἦνε βραστά τὰ μειονεκτήματά
τῶν ταῦτα γίνονται ἐπαισθητότερα καὶ τηγα-
νητὰ δὲ δὲν εἶνε καλὰ μόνον μαγειρευμένα με-
τὸ βούτυρον εἶνε ὑποφερτὰ, ἀλλὰ καὶ τότε ἀ-
κόμη εἶνε βαρέα καὶ δύσπεπτα.

Τοῦναντίον τὸ ὠριμον γεώμηλον εἶνε τροφή
ὑγιεινὴ καὶ νόστιμος, δυναμένη μέχρι τινὸς
καὶ τὸν ἄρτον ν' ἀντικαταστήσῃ.

Μαγειρεύεται δὲ πολυειδῶς καὶ πρὸ πάντων
ὡς παρακκολοῦθημα τοῦ κρέατος ἢ τοῦ ἰχθύος.

Πρέπει ν' ἀπέχῃσι τῶν γεωμήλων οἱ πά-
σχοντες ἀπὸ διαβήτην ἢ ἀπὸ κοιλιακὰ νοσήματα.

Ὅταν ἦνε βρασμμένα διὰ τοῦ ἀτμοῦ κατὰ τὸν
ἀγγλικὸν τρόπον δύναται νὰ τὰ τρώωσιν οἱ
ἀναρρώνοντες, διότι ὅταν ἦνε βρασμμένα εἰς
τὸ ὕδωρ εἶνε μᾶλλον δύσπεπτα. Ἐν πάσῃ πε-
ριπτώσει καλλίτερον εἶνε νὰ τρώωνται ζε-
στά. Ἐπίσης πολὺ δύσπεπτος εἶνε καὶ ἡ σάλ-
τσα ἐκ γεωμήλων.

Λ**